

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ

судової практики Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 12.11.2018 по 30.11.2018

2018/4

Показчик термінів

restitutio in integrum, 37

визнання звільнення незаконним, 21

визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку, 45

визначення розміру шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду, 92, 93

виконання виконавчого напису, 57, 58, 59

виконання зведеного виконавчого провадження, 61

виплати одноразової грошової допомоги у разі інвалідності військовослужбовців, 71

витребування майна з незаконного володіння, 86

владні управлінські функції, 3, 13, 23

встановлення неправильності запису в акті цивільного стану, 55

гарантування вкладів фізичних осіб, 5, 30, 31, 32, 33

державний акт на право приватної власності на земельну ділянку, 95

дії державного виконавця щодо розрахунку аліментів, 49, 50

договір іпотеки, 73

договір оренди земельної ділянки, 92

забезпечення благоустрою міста, 56

заняття адвокатською діяльністю, 25, 26

звернення стягнення на предмет іпотеки, 58, 65

звільнення майна з-під арешту, 17, 18

зобов'язання провести приватизацію квартири, 89

надання земельної ділянки у приватну власність, 82

нотаріус, 9

об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, 76

об'єкт самочинного будівництва, 3

оскарження дії державного виконавця, 90

оскарження дій та рішень органів державної виконавчої служби, 13, 14

оскарження постанов державного виконавця, 63
оскарження рішень, дій чи бездіяльності нотаріуса при реалізації ним функцій державного реєстратора, 46, 47, 48
питання зміни меж населених пунктів, 19
повернення речових доказів, 51
послуги з водопостачання та водовідведення, 6, 7
про оренду землі, 69, 70
процедура передачі земель державної власності, 52
розмір суддівської винагороди, 67
скасування рішень стосовно державної реєстрації права власності, 82
стягнення витрат на виплату та доставку пенсій, 11, 13
стягнення заборгованості за кредитним договором, 28, 29
стягнення коштів державного та місцевих бюджетів, 15, 16
стягнення середнього заробітку за вимушений прогул, 78, 79
фермерське господарство, 41
фізична особа - підприємець, 80
члени сім'ї загиблого (померлого) військовослужбовця, 38

Спір про знесення самочинно збудованого об'єкта будівництва носить публічно-правовий характер і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

16 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 6 на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 24 травня 2017 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 29 січня 2018 року у справі № 826/12543/16 за позовом Державної архітектурно-будівельної інспекції України в особі Департаменту державної архітектурно-будівельної інспекції у Київській області до Особи 7, третя особа – Особа 8, про зобов'язання вчинити дії.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Департамент ДАБІ звернувся до суду з позовом до Особи 7, у якому просив зобов'язати відповідача знести об'єкт самочинного будівництва, оскільки було встановлено, що Особа 7 виконує будівельні роботи заблокованого багатоквартирного житлового будинку на земельній ділянці, не відведеній для цієї мети, без отримання вихідних даних, без розроблення в установленому порядку проектної документації та без документа, що надає право на виконання будівельних робіт.

Суди попередніх інстанцій позов задовольнили. Відповідач подав касаційну скаргу, в якій просив скасувати оскаржувані судові рішення та закрити провадження в цій справі через порушення правил предметної юрисдикції, оскільки цей спір не стосується захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин, а пов'язаний із вирішенням питання щодо речового права, у зв'язку із чим підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що спір, який є предметом цього розгляду, є публічно-правовим, оскільки виник за участю суб'єкта владних повноважень, який реалізує у спірних правовідносинах надані йому чинним законодавством владні управлінські функції стосовно виявлення факту самочинного будівництва та усунення порушень шляхом знесення самочинно збудованого об'єкта містобудування. Справа за позовом такого суб'єкта владних повноважень, який звернувся до суду з позовом про знесення самочинно збудованого об'єкта на підставі частини першої статті 38 Закону України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності», належить до юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 16 жовтня 2018 року у справі № 826/12543/16 (провадження № 11-520апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77848774>.

Аналогічна правова позиція також була висловлена в постановях Великої Палати Верховного Суду:

від 10 квітня 2018 року (справа № 1519/2-787/11) – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74064865>;

від 11 квітня 2018 року (справа № 826/366/16) – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73565633>.

Правова природа рішення уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про визнання нікчемним правочину (трансакції) унеможлиблює здійснення судового розгляду щодо визнання його недійсним

31 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Магніт» на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва

від 19 квітня 2016 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 5 липня 2016 року за його позовом до уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію Публічного акціонерного товариства «Всеукраїнський акціонерний банк» С., третя особа – Фонд, про визнання протиправним та скасування рішення.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Між позивачем та Банком було укладено договори про внесення змін до Кредитного договору. Після початку процедури виведення Банку з ринку у зв'язку із визнанням його неплатоспроможним рішенням уповноваженої особи Фонду зазначені договори про внесення змін до Кредитного договору були визнані нікчемними на підставі пунктів 6, 7 частини третьої [статті 38 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»](#).

ТОВ «Магніт» звернулося до суду за визнанням протиправним такого рішення уповноваженої особи Фонду. Суд апеляційної інстанції, ухвалюючи рішення про закриття провадження, дійшов висновку про те, що спір у справі виник поза межами публічно-правового спору, оскільки позивач не погоджується з рішенням відповідача про визнання нікчемними договорів щодо внесення змін до Кредитного договору. А тому справу не належить розглядати в порядку адміністративного судочинства.

Розглядаючи справу, Велика Палата Верховного Суду зазначила таке.

Правочин є нікчемним відповідно до закону, а не наказу/повідомлення уповноваженої особи Фонду. Оскільки рішення про нікчемність правочинів (незалежно від способу його оформлення) є внутрішнім документом банку, який прийнято особою, що здійснює повноваження органу управління банку, який не створює жодних обов'язків для третіх осіб (у тому числі

й контрагентів банку), тому не можуть порушуватися будь-які права таких осіб унаслідок прийняття такого рішення. Відтак права позивача у цій справі не можуть бути порушені внаслідок ухвалення внутрішнього документа банку, сфера застосування якого обмежується внутрішніми відносинами відповідного банку як юридичної особи.

Отже, встановлена правова природа такого рішення (Повідомлення) унеможливорює здійснення судового розгляду вимог щодо визнання його протиправним, а тому позовні вимоги ТОВ «Магніт» про визнання протиправним та скасування рішення уповноваженої особи Фонду у формі Повідомлення про нікчемність правочину (договору) не можуть бути розглянуті у судовому порядку (в тому числі в господарських судах).

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 826/23918/15 (провадження № 11-911апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77804963>.

Відповідна правова позиція також була висловлена у постановках Великої Палати Верховного Суду:

від 17 жовтня 2018 року (справа № 804/16419/15) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77607659>;

від 31 жовтня 2018 року (справа № 802/351/16-а) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77654177>.

Спiр про стягнення завданих збиткiв, звернений до пiдконтрольної установи, яка не забезпечила виконання вимог органу державного фiнансового контролю, є публiчно-правовим i пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

31 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку письмового провадження справу за позовом Пiвнiчного офiсу Державної аудиторської служби

України до Товариства з обмеженою відповідальністю «Малин Енергоінвест» про стягнення 1 146 559,72 грн за касаційною скаргою Північного офісу Держаудитслужби на ухвалу Житомирського окружного адміністративного суду від 6 листопада 2017 року та постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 23 січня 2018 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

За результатами проведеної Північним офісом Держаудитслужби планової ревізії фінансово-господарської діяльності Товариства за період із жовтня 2014 року по вересень 2015 року встановлено порушення, зокрема відповідачем зайво отримано субвенцію на погашення заборгованості з різниці в тарифах на послуги з водопостачання та водовідведення в сумі 1 146 559,72 грн, чим завдано матеріальної шкоди (збитків) Державному бюджету України, які задокументовано в акті ревізії. На підставі висновків акта ревізії контролюючим органом направлено Товариству вимогу щодо усунення порушень законодавства, виявлених унаслідок перевірки фінансово-господарської діяльності. Проте у визначений строк Товариство не виконало вказаної вимоги, у зв'язку із чим Північний офіс Держаудитслужби звернувся до суду із цим позовом.

Суди попередніх інстанцій провадження у справі закрили на підставі пункту 1 частини першої [статті 157 Кодексу адміністративного судочинства України](#) (у редакції, чинній на момент постановлення ухвали суду першої інстанції), оскільки спір у справі не є публічно-правовим і не належить до юрисдикції адміністративних судів.

Натомість Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що спір про стягнення завданих збитків, звернений до підконтрольної установи, яка не забезпечила

виконання вимог органу державного фінансового контролю, є публічно-правовим та підпадає під визначення справи адміністративної юрисдикції.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 806/1828/17 (провадження № 11-942апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77764404>.

Аналогічна правова позиція також була висловлена в постановях Великої Палати Верховного Суду:

від 12 березня 2018 року (справа № 826/9672/17) – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72727868>;

від 29 серпня 2018 року (справа № 816/2394/16) – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76166921>;

від 7 листопада 2018 року (справа № 820/8558/15) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77764424>.

Спори між боржниками і стягувачами, а також спори за позовами інших осіб, прав та інтересів яких стосуються нотаріальні дії чи акт, у тому числі про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, про повернення стягнутого за виконавчим написом, якщо суб'єктний склад сторін відповідного спору відповідає приписам статті 1 Господарського процесуального кодексу України (у редакції, чинній на час розгляду справи) підлягають розгляду в порядку господарського судочинства за позовами боржників або зазначених осіб до стягувачів

31 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Фермерського господарства «Ранет» на рішення Апеляційного суду міста Києва у цивільній справі за позовом ФГ «Ранет» до приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору, – Публічне акціонерне

товариство «Комерційний банк «Хрещатик», про скасування виконавчого напису нотаріуса.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Критеріями розмежування між справами цивільного та господарського судочинства є одночасно суб'єктний склад учасників процесу та характер спірних правовідносин.

У справі, яка розглядається, встановлено, що спір виник між двома юридичними особами (ФГ «Ранет» та ПАТ «КБ «Хрещатик») щодо наявності кредитної заборгованості. Звертаючись до суду, на обґрунтування позовних вимог боржник зазначив, що у момент вчинення виконавчого напису заборгованість не була безспірною, а банком не надано приватному нотаріусу таких доказів.

Спори між боржниками і стягувачами, а також спори за позовами інших осіб, прав та інтересів яких стосуються нотаріальні дії чи акт, у тому числі про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, про повернення стягнутого за виконавчим написом, якщо суб'єктний склад сторін відповідного спору відповідає приписам статті 1 Господарського процесуального кодексу України (у редакції, чинній на час розгляду справи судами першої й апеляційної інстанцій), вирішуються господарським судом за позовами боржників або зазначених осіб до стягувачів.

При цьому за змістом статей [1](#), [2](#), [18](#), [22](#), [27](#) ГПК України, статей [1](#), [3](#) Закону України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII «Про нотаріат» нотаріус не може бути відповідачем у господарському процесі, а може бути залучений до участі в ньому як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору.

У цьому випадку позивач, який згідно зі [статтею 1 Закону України від 19 червня 2003 року № 973-IV «Про фермерське](#)

господарство» у редакції, чинній на час звернення з позовом до суду, є юридичною особою, оспорує наявність заборгованості за укладеним ним з іншою юридичною особою – ПАТ «КБ «Хрещатик» кредитним договором, що підтверджує довідкою про відсутність заборгованості за кредитним договором від 31 липня 2015 року.

Отже, перевірка підлягає як наявності заборгованості, так і дії кредитора про повідомлення про заборгованість і неналежні дії приватного нотаріуса, що, враховуючи суб'єктний склад такого спору, є спором, який підлягає розгляду в порядку господарського судочинства, на що суд першої інстанції уваги не звернув, а апеляційний суд цих помилок не виправив.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне закрити провадження у справі. При цьому позивачу слід роз'яснити про його право на судовий захист у встановленому господарським процесуальним законом порядку.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 753/4294/17-ц (провадження № 14-340цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77801816>.

Спир між управлінням Пенсійного фонду України та роботодавцем про стягнення витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, є публічно-правовим та підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

31 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Маріупольський графітовий комбінат» на постанову Донецького окружного адміністративного суду від 21 березня 2017 року та ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 27 вересня 2017 року у справі

за позовом управління Пенсійного фонду України в Орджонікідзевському районі м. Маріуполя Донецької області до ПАТ «Маріупольський графітовий комбінат» про стягнення заборгованості з відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій.

ПАТ «Маріупольський графітовий комбінат» у встановлені законодавством строки не здійснило відшкодування витрат на виплату та доставку призначених на пільгових умовах пенсій особам, що перебували із ним у трудових відносинах, а тому позивач звернувся до суду адміністративної юрисдикції з метою стягнення суми заборгованості з відповідача у судовому порядку.

Суди першої та апеляційної інстанцій розглянули цей спір як публічно-правовий, проте ПАТ «Маріупольський графітовий комбінат» вважає, що ця справа не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки спірні відносини виникли між сторонами за участю суб'єктів господарювання, і вимога про стягнення об'єкту цивільних прав (грошових коштів) є майновою вимогою, що має наслідком зміну складу майна відповідача, а тому носить приватноправовий характер та має розглядатися в порядку господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду, розглядаючи цей спір, дійшла такого висновку.

Пунктом 2 [Прикінцевих положень Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV](#) «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» встановлено, що пенсійне забезпечення застрахованих осіб, які працювали або працюють на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці за списком № 1 та на інших роботах із шкідливими і важкими умовами праці за списком № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, затверджених Кабінетом Міністрів України, та за результатами атестації

робочих місць, на посадах, що дають право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах або за вислугу років, які відповідно до законодавства, що діяло раніше, мали право на пенсію на пільгових умовах або за вислугу років, здійснюється згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди.

У той же час законодавець передбачив, що до запровадження такого пенсійного забезпечення пенсії вказаним особам призначаються відповідно до норм цього Закону, а покриття витрат на виплату і доставку цих пенсій здійснюється у порядку, що діяв до набрання чинності цим Законом.

За змістом [статті 23 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»](#) спори, що виникають із правовідносин за цим [Законом](#), вирішуються органами Пенсійного фонду та у судовому порядку.

Таким чином, спір, що виник у справі за участю управління Пенсійного фонду України як органу виконавчої влади, який у спірних правовідносинах безпосередньо реалізує надані законодавством владні управлінські функції, з роботодавцем про стягнення витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах, є публічно-правовим та підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 805/473/17-а (провадження № 11-904апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77804962>.

Встановивши, що при розгляді справи особа неодноразово зверталася до судів як адміністративної, так і цивільної юрисдикції, з метою недопущення порушення права на доступ до правосуддя Велика Палата Верховного Суду, констатує приватноправову природу спору, прийняла рішення, що внаслідок непослідовності національного суду цей спір у відповідній справі має бути розглянуто в порядку адміністративного судочинства

Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи 3 до Відділу державної виконавчої служби Ківерцівського районного управління юстиції у Волинській області про визнання дій державного виконавця неправомірними та скасування постанов за касаційною скаргою Особи 3 на ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 23 лютого 2017 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Спірні правовідносини у цій справі виникли у грудні 2015 року, а позивач звернувся до суду у березні 2016 року, коли діяли норми, за якими юрисдикція адміністративних судів не поширювалась на публічно-правові спори про оскарження дій та рішень органів державної виконавчої служби у виконавчих провадженнях щодо виконання рішень, ухвалених за правилами [Цивільного процесуального кодексу України](#). Таким чином, оскарження Особою 3 зазначених у його позовній заяві постанов державного виконавця та розгляд таких скарг мали відбуватися за правилами цивільного судочинства судом цивільної юрисдикції.

Попередньо в грудні 2015 року Особа 3 подавав аналогічний адміністративний позов до Волинського окружного адміністративного суду, який своєю ухвалою відмовив у

відкритті провадження у справі, вказавши на те, що цей спір має розглядатися судом, який ухвалив рішення у порядку цивільного судочинства.

У зв'язку із цим Особа 3 в порядку [ЦПК](#) України подав скаргу до Ківерцівського районного суду Волинської області, який залишеною без змін апеляційним судом ухвалою відмовив у відкритті провадження за скаргою, пославшись на те, що оскарження постанов державного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та штрафу має здійснюватися до суду адміністративної юрисдикції.

Тому Особа 3 і подав цей позов саме в порядку [Кодексу адміністративного судочинства](#) України до місцевого загального суду як адміністративного. Суд першої інстанції позов задовольнив. Львівський апеляційний адміністративний суд ухвалою від 23 лютого 2017 року постанову суду першої інстанції скасував, провадження у справі закриття на підставі чинного на той час пункту 1 частини першої статті 157 [КАС](#) України, оскільки справа не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Велика Палата зазначила, що неодноразове звернення Особи 3 за вирішенням цього спору до судів як адміністративної, так і цивільної юрисдикцій, які зрештою спрямували його саме до адміністративного суду, постановлення судом апеляційної інстанції у цій справі ухвали про закриття провадження поставило під загрозу сутність гарантованого Конвенцією про права людини і основоположні свободи права позивача на доступ до суду та на ефективний засіб юридичного захисту.

Тому Велика Палата Верховного Суду вважає, що непослідовність національного суду створила Особі 3 перешкоди у реалізації права на судовий захист, і з огляду на наведену вище аргументацію доходить висновку, що цей спір має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 жовтня 2018 року у справі № 158/534/16-а (провадження № 11-835апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77848764>.

Спори, які виникають під час здійснення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, своїх повноважень щодо виконання судових рішень відповідно до Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 року № 845, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

31 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу Управління Державної казначейської служби України у м. Маріуполі Донецької області на постанову Донецького апеляційного господарського суду від 27 червня 2018 року та ухвалу Господарського суду Донецької області від 14 травня 2018 року у справі № 905/2087/17 за позовом Публічного акціонерного товариства «Укртелеком» в особі Дніпропетровської філії ПАТ «Укртелеком» до Управління соціального захисту населення Кальміуського району Маріупольської міської ради про стягнення 127 949,19 грн.

Судовими рішеннями, що переглядалися Великою Палатою у вказаній справі, було задоволено скаргу ПАТ «Укртелеком» на бездіяльність Управління Держказначейства у м. Маріуполі, в якій скаржник просив: визнати незаконними та протиправними дії Управління Держказначейства у м. Маріуполі щодо повернення без виконання наказу Господарського суду Донецької області від 30 жовтня 2017 року; зобов'язати

Управління Держказначейства у м. Маріуполі здійснити дії, що передбачені Порядком виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 року № 845.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Аналіз законодавства в сукупності дає підстави для висновку про те, що Держказначейство не є ані органом примусового виконання судових рішень, ані учасником, зокрема стороною, виконавчого провадження, і, відповідно, не здійснює заходів з примусового виконання рішень у порядку, визначеному Законом України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження», а є встановленою Порядком особою, що, зокрема, здійснює безспірне списання коштів за рішеннями судів про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів.

Господарський процесуальний кодекс України та Закон України «Про виконавче провадження» передбачають порядок оскарження лише рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби або приватного виконавця під час примусового виконання ними судових рішень і лише до судового органу, який видав виконавчий документ.

Згідно з положеннями частини першої статті 5 Кодексу адміністративного судочинства України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси.

Отже, зважаючи на характер правовідносин у цій справі, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди першої

та апеляційної інстанції дійшли помилкових висновків про можливість ПАТ «Укртелеком» в особі Дніпропетровської філії ПАТ «Укртелеком» оскаржити бездіяльність Управління Держказначейства у м. Маріуполі до господарського суду, який видав виконавчий документ.

Висновок Великої Палати щодо застосування норм права у цій постанові: спори, які виникають під час здійснення центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, своїх повноважень щодо виконання судових рішень відповідно до Порядку розглядаються адміністративними судами згідно з нормами, визначеними [КАС України](#).

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду 31 жовтня 2018 року у справі № 905/2087/17 (провадження № 12-237гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77801410>.

Спир про звільнення майна з-під арешту, який був накладений за правилами кримінального судочинства, підлягає розгляду в порядку, визначеному кримінальним процесуальним законом

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу заступника прокурора Житомирської області на рішення Корольовського районного суду міста Житомира та ухвалу Апеляційного суду Житомирської області у цивільній справі за позовом Особи 3 до Управління Служби безпеки України в Житомирській області, Житомирської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Житомирській області, Особи 4, Прокуратури Житомирської області, третя особа – Публічне акціонерне товариство «Банк Кіпру», про звільнення майна з-під арешту.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду

прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Арешт на майно, накладений за правилами кримінального судочинства, підлягає скасуванню за правилами того виду ж судочинства.

У справі, яка розглядається, встановлено, що Особа 3 на електронних торгах придбала заставлений автомобіль, однак вчинити дії щодо реєстрації права власності на спірне майно виявилось неможливо, оскільки під час досудового слідства у кримінальній справі на підставі статті 126 Кримінального процесуального кодексу України 1960 року в редакції, яка була чинною на момент вчинення відповідної процесуальної дії, на вказане авто було накладено арешт.

Оскільки нормами КПК України 1960 року не було визначено порядку скасування арешту майна за ініціативою осіб які, не були учасниками кримінального провадження, але є власниками або володільцями арештованого майна, при вирішенні зазначеного питання підлягають застосуванню норми КПК України 2012 року.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими висновки судів попередніх інстанцій про те, що спір є цивільно-правовим, оскільки стосується права власності на майно, та може бути розглянутий за правилами цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 296/8586/16-ц (провадження № 14-387цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77870799>.

Спори з приводу оскарження рішення органу місцевого самоврядування про встановлення та зміну меж населених пунктів підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Сторожинецької районної ради Чернівецької області на постанову Чернівецького окружного адміністративного суду від 3 червня 2015 року та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2015 року у справі за позовом прокурора Сторожинецького району Чернівецької області до Сторожинецької районної ради Чернівецької області, треті особи: Нижньопетрівецька сільська рада Чернівецької області, Бобівецька сільська рада Чернівецької області, Новобросківецька сільська рада Чернівецької області, Тисовецька сільська рада Чернівецької області, Державна інспекція сільського господарства в Чернівецькій області, про визнання незаконним та скасування рішення.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У листопаді 2014 року прокурор Сторожинецького району Чернівецької області звернувся до Чернівецького окружного адміністративного суду з позовом про визнання незаконним та скасування рішення Сторожинецької районної ради Чернівецької області від 19 червня 2013 року № 92-15/2013 «Про встановлення та зміну меж окремих сільських населених пунктів Сторожинецького району».

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили, дійшовши висновку, що Сторожинецька райрада не перевірила проекти землеустрою на відповідність їх вимогам земельного законодавства та прийняла протиправне рішення про їх

затвердження. При цьому суди першої та апеляційної інстанцій розглядали справу в порядку, визначеному [Кодексом адміністративного судочинства України](#) (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин).

Сторожинецька рада оскаржила вказані рішення судів попередніх інстанцій, зокрема зазначивши, що у разі прийняття суб'єктом владних повноважень рішення про передачу земельної ділянки у власність чи оренду, подальше оспорювання правомірності набуття фізичною чи юридичною особою спірної земельної ділянки має вирішуватись в порядку цивільної (господарської) юрисдикції, оскільки спір виник про право.

Велика Палата Верховного Суду констатувала відсутність порушення судами попередніх інстанцій правил предметної юрисдикції, зазначивши, що Сторожинецька рада, приймаючи оспорюване рішення, діяла не в своїх або чийхось приватних інтересах, а з метою здійснення передбачених владно-управлінських функцій, оскільки питання зміни меж населених пунктів не стосується права власності або користування земельними ділянками конкретних осіб, а направлене на зміну меж населених пунктів у районі.

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що спірне рішення органу місцевого самоврядування не може вважатись виконаним актом індивідуальної дії, оскільки на підставі цього рішення у фізичних та/або юридичних осіб не виникло і не могло виникнути речових прав на земельні ділянки.

Відносини, які склались між учасниками спору, мають публічно-правовий характер і правомірно розглянуті судами першої та апеляційної інстанцій в порядку адміністративного судочинства, а тому наведені в касаційній скарзі доводи Сторожинецької ради про порушення судами правил предметної юрисдикції є необґрунтованими.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 824/3130/14-а (провадження № 11-758апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77804960>.

Під час вирішення питання, чи займала особа посаду, яка відноситься до посади державного службовця, судам необхідно з'ясувати, чи була подана декларація до зарахування на посаду, чи приймала особа відповідну присягу, чи мала право на присвоєння спеціального звання або рангу державного службовця

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу представника Особи 3 – адвоката Особи 4 на ухвалу Апеляційного суду Луганської області у справі за позовом Особи 3 до Управління Державної пенітенціарної служби України України в Луганській області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Рубіжанський міський відділ кримінально-виконавчої інспекції УДПС України в Луганській області, про визнання звільнення незаконним, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу. За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У порядку цивільного судочинства розглядаються справи, що виникають із приватноправових правовідносин. За загальним правилом, передбаченим у пунктах 1, 3 частини першої [статті 15 Цивільного процесуального кодексу України](#) (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, інших правовідносин, крім

випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Під час вирішення питання, чи займала особа посаду, яка відноситься до посади державного службовця, судам необхідно було з'ясувати, чи була подана декларація до зарахування на посаду, чи приймала особа відповідну присягу, чи мала право на присвоєння спеціального звання або рангу державного службовця.

У справі, яка розглядається, встановлено, що на момент призначення позивача на посаду фахівця з питань соціальної роботи із суб'єктами пробації Рубіжанського МВКВІ УДПС України в Луганській області (27 листопада 2015 року), ця посада не була віднесена до відповідної категорії посад державних службовців. Судами не встановлено, що позивач під час прийняття на посаду фахівця з питань соціальної роботи із суб'єктами пробації Рубіжанського МВКВІ УДПС України в Луганській області подавав декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави, в порядку, встановленому [Законом України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції»](#), та що він складав присягу державного службовця.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що висновок апеляційного суду про те, що між сторонами виник спір, пов'язаний із проходженням позивачем публічної служби, тому такий спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, є помилковим та зробленим на припущеннях, що є недопустимим.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 428/12596/16-ц (провадження № 14-344цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77870623>.

Спiр щодо невиплати навчальним закладом його випускнику iз числа дiтей, позбавлених батькiвського пiклування, одноразової грошової допомоги, виплата якої гарантована державою, пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу заступника прокурора Харкiвської облaстi на ухвалу Харкiвського апеляцiйного адмiнiстративного суду вiд 26 лютого 2015 року у справi за позовом прокурора Ленiнського району м. Полтави в iнтересах Особи 3 до Полтавської спецiалiзованої школи-iнтернату № 2 I-III ступенiв iм. Н. К. Крупської Полтавської обласної ради, третi особи: Орган опiки i пiклування Ленiнської районної в м. Полтавi ради, Департамент освiти i науки Полтавської обласної державної адмiнiстрацiї, про визнання бездiяльностi неправомiрною та зобов'язання вчинити дiї.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якiй зазначила таке.

У жовтнi 2014 року прокурор Ленiнського району м. Полтави звернувся до Ленiнського районного суду м. Полтави з позовом в iнтересах Особи 3 (особа iз числа дiтей, позбавлених батькiвського пiклування), у якому просив: визнати неправомiрною бездiяльнiсть Школи-iнтернату № 2 щодо невиплати випускнику з числа дiтей, позбавлених батькiвського пiклування, Особi 3 одноразової грошової допомоги; зобов'язати вiдповiдача нарахувати та виплатити Особi 3 одноразову грошову допомогу в розмiрi 7716 грн.

Суд першої iнстанцiї адмiнiстративний позов задовольнив. Харкiвський апеляцiйний адмiнiстративний суд скасував постанову суду першої iнстанцiї та закриття провадження у справi на пiдставi пункту 1 частини першої статтi 157 [Кодексу адмiнiстративного судочинства України](#) (у редакцiї, чиннiй на

момент постановлення вказаної ухвали), вважаючи, що спір у справі не пов'язаний із захистом прав, свобод чи інтересів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, а впливає із захисту фізичною особою права на отримання коштів, а отже, є приватноправовим і не підпадає під визначення адміністративної справи.

Вирішуючи цю справу, Велика Палата Верховного Суду зазначила, що вжитий у пункті 3 частини другої [статті 17 КАС України](#) термін «суб'єкт владних повноважень» означає орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхню посадову чи службову особу, інший суб'єкт при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень (пункт 7 частини першої статті [3 КАС України](#)).

Школа-інтернат № 2 здійснює делеговані їй чинним законодавством владні управлінські функції щодо нарахування та виплати одноразової грошової допомоги і має статус суб'єкта владних повноважень, оскільки виплата такої допомоги є соціальною виплатою, гарантованою державною.

Велика Палата дійшла висновку, що позовні вимоги з приводу визнання протиправними дій, зобов'язання Школи-інтернату № 2 донарахувати та виплатити недоотриману одноразову грошову допомогу, виплата якої гарантована державою, є державною соціальною допомогою та покладена на навчальний заклад, належать до юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 553/4650/14-а (провадження № 11-930апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77801686>.

Спiр про зупинення права на заняття адвокатською дiяльнiстю, визнання рiшень протиправними, зобов'язання вчинити дiї є публiчно-правовим та пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касацiйнi скарги Ради адвокатiв України та Квалiфiкацiйно-дисциплiнарної комiсiї адвокатури Хмельницької облaстi на ухвалу Апеляцiйного суду Тернопiльської облaстi вiд 31 травня 2016 року, касацiйнi скарги Ради адвокатiв України на ухвалу Апеляцiйного суду Тернопiльської облaстi вiд 1 серпня 2016 року i на рiшення Тернопiльського мiськрайонного суду Тернопiльської облaстi вiд 5 липня 2016 року та ухвалу Апеляцiйного суду Тернопiльської облaстi вiд 12 серпня 2016 року у справi за позовом Особи З до КДКА Хмельницької облaстi, Ради адвокатiв Тернопiльської облaстi про визнання протиправним та скасування рiшення про накладення дисциплiнарного стягнення, зобов'язання не чинити перешкод у здiйсненнi адвокатської дiяльнiстi та не вносити до Єдиного реєстру адвокатiв України вiдомостей про зупинення права на заняття адвокатською дiяльнiстю.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якiй зазначила таке.

Юрисдикцiя адмiнiстративних судiв поширюється на всi публiчно-правовi спори, крiм спорiв, для яких законом встановлений iнший порядок судового вирiшення (частина друга [статтi 4 Кодексу адмiнiстративного судочинства України](#)).

У справi, яка переглядається, позивач як особа, яка здiйснює адвокатську дiяльнiсть на пiдставi свiдоцтва про право на заняття адвокатською дiяльнiстю, звернулася до суду iз позовом до КДКА Хмельницької облaстi, Ради адвокатiв

Тернопільської області з вимогами про скасування рішення КДКА Хмельницької області від 18 січня 2016 року, яким її притягнуто до дисциплінарної відповідальності та накладено дисциплінарне стягнення у виді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю строком на 1 рік.

Діяльність адвокатури, реалізація нею функцій із захисту прав невизначеного кола осіб свідчать про суспільний інтерес, а отже, і публічно-правовий характер правовідносин.

Указаний висновок підтверджується законодавчим урегулюванням порядку набуття статусу адвоката, гарантіями незалежності його діяльності та особливим порядком притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Крім того, в постанові Верховного Суду України від 27 січня 2016 року (справа № 6-2750цс15) зроблено правовий висновок, що суспільний інтерес, а тому і публічно-правовий характер правовідносин випливають з повноти реалізації функцій адвокатури із захисту прав невизначеного кола осіб. З огляду на викладене спір у справі за позовом адвоката до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатів про визнання рішення протиправним, зобов'язання вчинити дії є публічно-правовим, оскільки стосується позбавлення особи права на зайняття адвокатською діяльністю, і Велика Палата Верховного Суду не вбачає правових підстав відступати від цього висновку.

У цьому випадку оскаржується рішення КДКА Хмельницької області, яким притягнуто адвоката Особу 3 до дисциплінарної відповідальності та зупинено подальше зайняття останньою адвокатською діяльністю. Тобто відповідач, яким є КДКА Хмельницької області, наділений владними управлінськими функціями стосовно позивача, тому спір має публічно-правовий характер і повинен розглядатися в порядку адміністративного судочинства.

Аналогічну правову позицію висловлено й у постановках

Великої Палати Верховного Суду від 29 березня 2018 року (справа № 14-44цс18), а також від 29 серпня 2018 року (справа № 11-617апп18).

Враховуючи викладені обставини, Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій, розглянувши спір по суті, допустили порушення норм процесуального права. Рішення Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області та ухвала Апеляційного суду Тернопільської області підлягають скасуванню, а провадження у справі – закриттю з роз'ясненням позивачу, що позов підлягає розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 607/3128/16-ц (провадження № 14-346цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77870763>.

Велика Палата Верховного Суду прийняла рішення про відступлення від правової позиції Верховного Суду України, висловленої в постанові від 17 лютого 2016 року у справі № 6-1965цс15, зазначивши, що вирішення за правилами господарського судочинства спору в частині позовних вимог до поручителя, який є юридичною особою, а за правилами цивільного судочинства – в частині позовних вимог до боржника, який є фізичною особою, порушуватиме принцип повноти, всебічності й об'єктивності з'ясування обставин справи

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» на постанову Апеляційного суду міста Києва у цивільній справі за позовом ПАТ «УкрСиббанк» до Особи 3, Особи 4, Приватного підприємства «Армін», Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Мультипак» про

стягнення заборгованості за кредитним договором.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Вимоги позивача до кількох відповідачів можуть бути об'єднані в одне провадження, якщо ці вимоги однорідні, зокрема такі, які нерозривно пов'язані між собою, або від вирішення однієї з них залежить вирішення інших. Таке об'єднання не допускається, якщо відсутня спільність предмета позову.

У справі, яка розглядається, встановлено, що позов заявлено позивачем до боржника та поручителів, вимоги до вказаних осіб є однорідними, нерозривно пов'язаними між собою, оскільки обсяг відповідальності поручителів у цьому випадку співпадає з обсягом відповідальності боржника. При визначенні юрисдикції суд має враховувати, що відповідачі у справі пов'язані солідарним обов'язком як боржники.

Заявлена у цій справі позовна вимога про стягнення заборгованості за кредитним договором солідарно з боржника та поручителів могла бути предметом розгляду як в порядку цивільного, так і в порядку господарського судочинства, оскільки [стаття 15 Цивільного процесуального кодексу України](#) та [стаття 12 Господарського процесуального кодексу України](#) не встановлювали відповідної заборони. Однак вирішення за правилами господарського судочинства такого спору в частині позовних вимог до поручителя, який є юридичною особою, а за правилами цивільного судочинства – в частині позовних вимог до боржника, який є фізичною особою, порушуватиме принцип повноти, всебічності й об'єктивності з'ясування обставин справи, оскільки дослідження одного і того ж предмета, а також одних і тих самих підстав позову здійснюватиметься судами різних юрисдикцій, що не гарантує дотримання принципу правової визначеності.

Враховуючи викладені обставини, Велика Палата Верховного

Суду вважає необґрунтованим висновок суду апеляційної інстанції про необхідність закриття провадження у справі у частині позовних вимог до поручителів, які є юридичними особами, а також вважає за необхідне відступити від правової позиції Верховного Суду України, висловленої в постановах від 17 лютого 2016 року у справі № 6-1965цс15, від 24 лютого 2016 року у справі № 6-1009цс15, від 2 березня 2016 року у справі № 6-2307цс15, від 6 квітня 2016 року у справі № 6-77цс16, від 27 квітня 2016 року у справі № 6-2974цс15, від 18 травня 2016 року у справі № 6-2578цс15, від 6 липня 2016 року у справі № 6-1047цс16.

Позовні вимоги до кількох відповідачів, серед яких є хоча б одна фізична особа, заявлені до 15 грудня 2017 року, мають розглядатися в одному провадженні, якщо такі вимоги однорідні, нерозривно пов'язані між собою та від вирішення однієї з них залежить вирішення інших вимог.

Аналогічна правова позиція висловлена Великою Палатою Верховного Суду у постановах від 13 березня 2018 року у справі № 14-40цс18, від 21 березня 2018 року у справі № 14-41цс18, від 25 квітня 2018 року у справі № 14-74цс18, а також від 20 червня 2018 року у справі № 14-224цс18, у яких Велика Палата Верховного Суду зазначила про відступлення від висновків Верховного Суду України, висловлених у постанові від 1 березня 2017 року у справі № 6-923цс16.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає, що апеляційний суд не врахував особливості правовідносин, які виникли між сторонами, неправильно визначився з юрисдикцією вказаного спору та неправильно застосував норми процесуального права, оскільки підстав для закриття провадження у справі в частині вимог до поручителів-юридичних осіб немає.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 755/13532/15-ц (провадження № 14-319цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77870772>.

Спир стосовно формування переліку вкладників, які мають право на гарантоване державою відшкодування коштів за вкладами за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, та затвердження реєстру вкладників для здійснення гарантованих виплат підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Одеського окружного адміністративного суду від 2 серпня 2016 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 30 серпня 2016 року у справі № 815/3537/16 за позовом Особи 3 до уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію Публічного акціонерного товариства «Юніон Стандарт Банк», Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Між позивачем та ПАТ «ЮСБ Банк» було укладено договір банківського рахунку, залишок на якому станом на 3 жовтня 2015 року складав 2600,21 доларів США. Після початку процедури ліквідації цього банку позивач дізналася, що її не включено до переліку вкладників, які мають право на відшкодування коштів за вкладами у гарантованому розмірі за рахунок Фонду.

Одеський окружний адміністративний суд ухвалою від 2 серпня 2016 року, залишеною без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду від 30 серпня 2016 року,

закрив провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої [статті 157 Кодексу адміністративного судочинства України](#) (у редакції, чинній на момент постановлення цієї ухвали), оскільки справа не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Проаналізувавши встановлені судами обставини цієї справи, Велика Палата Верховного Суду вказала, що спір стосовно права на відшкодування вкладів фізичних осіб за рахунок коштів Фонду в межах гарантованого державою відшкодування закладами є публічно-правовим, має особливий характер і стосується виконання окремої владної функції Фонду, а саме організації виплат відшкодування закладами (пункт 4 частини другої [статті 4 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»](#)), тому його не можна вважати спором у зв'язку з процесом ліквідації банку.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що на ці правовідносини не розповсюджуються норми [статті 12 Господарського процесуального кодексу України](#), а тому юрисдикція господарських судів на такі спори не поширюється.

При цьому Велика Палата Верховного Суду зазначила, що Фонд є державною спеціалізованою установою, що виконує функції державного управління у сфері гарантування вкладів фізичних осіб, уповноважена особа Фонду в цьому випадку виконує від імені Фонду делеговані ним повноваження щодо гарантування вкладів фізичних осіб, а тому спір стосовно формування переліку вкладників, які мають право на гарантоване державою відшкодування коштів закладами за рахунок Фонду, та затвердження реєстру вкладників для здійснення гарантованих виплат є публічно-правовим та належить до юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 815/3537/16 (провадження № 11-959апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77771104>.

Аналогічна правова позиція була висловлена у постановках Великої Палати Верховного Суду:

від 31 жовтня 2018 року (справа № 826/23918/15) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77804963>;

від 31 жовтня 2018 року (справа № 820/3429/16) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77801265>;

від 7 листопада 2018 року (справа № 820/896/16) – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77764385>.

У спірних правовідносинах зі складання реєстру акцептованих вимог кредиторів та організації заходів з їх задоволення Фонд гарантування вкладів фізичних осіб виступає як від імені банку, що ліквідується, так і діє при вирішенні певних питань як орган, уповноважений на ліквідацію банку, однак при цьому жодних владних повноважень щодо заявника, який захищає свої майнові права, не вчиняє. Уповноважена особа Фонду за своїм правовим статусом є представником Фонду, діє у межах повноважень, наданих Фондом, отримує визначену Фондом оплату, несе відповідальність перед Фондом, тоді як за дії такої особи перед іншими суб'єктами правовідносин відповідальність несе Фонд, тобто вона не виступає як фізична особа, яка захищає власні права чи інтереси

7 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Особи З на ухвалу Печерського районного суду міста Києва та ухвалу Апеляційного суду міста Києва у цивільній справі за позовом Особи З до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, уповноваженої особи Фонду на здійснення ліквідації Публічного акціонерного товариства «Дельта банк» про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання

вчинити певні дії.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Ухвалою Печерського районного суду міста Києва закрито провадження у справі та зазначено, що оскільки позов подано щодо здійснення Фондом своїх владно-управлінських функцій та повноважень відповідно до [Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»](#), заявлені вимоги підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства. Апеляційний суд, змінюючи рішення в частині правового обґрунтування висновку суду першої інстанції, керувався тим, що банк перебуває у процедурі ліквідації у зв'язку з визнанням його неплатоспроможним, а тому заявлені позовні вимоги про оскарження бездіяльності Фонду та його уповноваженої особи належить розглядати в порядку господарського, а не адміністративного судочинства.

Згідно з матеріалами справи позивач звертався з аналогічним позовом до Донецького окружного адміністративного суду, ухвалою якого йому відмовлено у відкритті провадження з тих підстав, що справа підлягає розгляду у порядку господарського судочинства. Ухвалою Господарського суду міста Києва у прийнятті позову відмовлено, оскільки справа не підлягає розгляду у порядку господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що непослідовність національного суду створила позивачу перешкоди у реалізації права на судовий захист, а тому цей спір має розглядатися за правилами цивільного судочинства.

У справі, яка розглядається, встановлено, що у спірних правовідносинах зі складання реєстру акцептованих вимог кредиторів та організації заходів з їх задоволення Фонд виступає як від імені банку, що ліквідується, так і діє при вирішенні певних питань як орган, уповноважений на ліквідацію банку, однак

при цьому жодних владних повноважень щодо заявника, який захищає свої майнові права, не вчиняє.

Враховуючи зазначене, звернення позивача до Фонду не є підставою для розгляду спору в порядку адміністративного судочинства, оскільки він звернувся за захистом порушених прав, що виникли із цивільних відносин, а саме – з рішення суду, ухваленого в порядку цивільного судочинства, оскільки сам первісний спір виник з цивільно-правової угоди, тому такий спір щодо внесення до реєстру акцептованих вимог кредиторів підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Отже, спір у справі, що розглядається, не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів, адже за вказаних вище обставин цей спір має приватноправовий характер і підлягає судовому розгляду в межах цивільної юрисдикції.

Крім того, з урахуванням суб'єктної юрисдикції та того, що стороною у спорі є фізична особа, яка захищає свої цивільні права, справа підлягає розгляду у порядку цивільного, а не господарського судочинства.

У справі, яка розглядається, встановлено, що позов заявлено позивачем до Фонду та його уповноваженої особи. Однак вказаний склад не відповідає вимогам цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що уповноважена особа Фонду за своїм правовим статусом є представником Фонду, діє у межах повноважень, наданих Фондом, отримує визначену Фондом оплату, несе відповідальність перед Фондом, тоді як за дії такої особи перед іншими суб'єктами правовідносин відповідальність несе Фонд. Тобто вона не виступає як фізична особа, яка захищає власні права чи інтереси.

Слід врахувати, що вимоги, заявлені позивачем, безпосередньо стосуються інтересів Банку. Тому при розгляді справи суди повинні визначитися зі складом її учасників.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду вважає, що постановлені у справі ухвали підлягають скасуванню з направленням справи до суду першої інстанції для продовження розгляду.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 7 листопада 2018 року у справі № 757/56680/16-ц (провадження № 14-267цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77870778>.

Велика Палата Верховного Суду скасувала рішення судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій за результатами розгляду заяви з підстав встановлення Європейським судом з прав людини у рішенні від 11 липня 2013 року «Рудніченко проти України» порушення Україною окремих положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула кримінальну справу за заявою засудженого Особи 3 про скасування вироку Ленінського районного суду міста Севастополя від 14 листопада 2007 року, ухвали Апеляційного суду міста Севастополя від 28 липня 2009 року та постанови Верховного Суду України від 14 січня 2010 року в частині засудження Особи 3 за вчинення злочину, передбаченого частиною другою [статті 187 Кримінального кодексу України](#), який мав місце 22 жовтня 2005 року щодо потерпілого Особи 4, та направлення справи в суд першої інстанції на новий розгляд у цій частині з підстав встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Вироком Ленінського районного суду міста Севастополя

від 14 листопада 2007 року Особу 3 визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого частиною другою статті 187 КК України та засуджено до покарання у виді позбавлення волі на строк 7 років з конфіскацією всього майна, яке є його власністю.

Європейський суд з прав людини 11 липня 2013 року постановив рішення у справі «Рудніченко проти України». Цим рішенням констатовано порушення пункту 1 [статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#) щодо законності тримання заявника під вартою у період з 6 січня по 12 січня 2006 року; пункту 3 статті 5 Конвенції; пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо незабезпечення явки свідка; пункту 1 статті 6 Конвенції через відсутність безсторонності суду першої інстанції, який виніс обвинувальний вирок заявнику.

Суд дослідив матеріали кримінальної справи, обговорив наведені в заяві доводи, позицію ЄСПЛ, викладену в рішенні у справі «Рудніченко проти України», і зробив такі висновки.

Велика Палата Верховного Суду враховує аргументи заявника про встановлення ЄСПЛ у рішенні «Рудніченко проти України» порушення пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо незабезпечення явки свідка; пункту 1 статті 6 Конвенції через відсутність безсторонності суду першої інстанції, який виніс обвинувальний вирок заявнику.

Проаналізувавши зміст порушень, встановлених рішенням ЄСПЛ у справі «Рудніченко проти України», Велика Палата Верховного Суду констатує, що заявник Особа 3 і надалі зазнає негативних наслідків рішень, ухвалених щодо нього на національному рівні.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскаржувані заявником судові рішення були прийняті із суттєвим порушенням пункту 1 та підпункту «d» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо

незабезпечення явки свідка; пункту 1 статті 6 Конвенції через відсутність безсторонності суду першої інстанції, який виніс обвинувальний вирок заявнику.

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що єдиним додатковим заходом індивідуального характеру, який необхідно застосувати у цьому випадку, є відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який Особа 3 мав до порушення Конвенції та Протоколів до неї (*restitutio in integrum*), – скасування вироку Ленінського районного суду міста Севастополя від 14 листопада 2007 року та ухвали Апеляційного суду міста Севастополя від 28 липня 2009 року в частині засудження Особи 3 за вчинення злочину, передбаченого частиною другою [статті 187 КК України](#), який мав місце 22 жовтня 2005 року щодо потерпілого Особи 4, і направлення справи в суд першої інстанції на новий розгляд у цій частині, а також скасування постанови Верховного Суду України від 14 січня 2010 року повністю.

У частині виправдання судом першої інстанції Особи 3 за другим епізодом, який мав місце 6 січня 2006 року щодо потерпілого Особи 7, вирок було оскаржено у апеляційному порядку прокурором. Суд апеляційної інстанції у задоволенні апеляційної скарги прокурора відмовив. З огляду на зазначене підстав для скасування ухвали Апеляційного суду міста Севастополя від 28 липня 2009 року в цій частині немає.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 1-96/2007 (провадження № 13-13зв018) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77870716>.

У разі згоди заявника з відмовою у призначенні та виплаті йому одноразової грошової допомоги за загиблого військовослужбовця з підстав припинення піклування про останнього, за відсутності спору з приводу законності означеної відмови та щодо припинення піклування суд повинен розглянути заяву про встановлення юридичного факту – віднесення заявника до кола членів сім'ї загиблого військовослужбовця – в порядку цивільного судочинства в окремому провадженні

22 серпня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у судовому засіданні касаційну скаргу Міністерства оборони України на рішення Орджонікідзевського районного суду м. Харкова та ухвалу Апеляційного суду Харківської області за заявою Особи 3, заінтересовані особи – Особа 4, Міністерство оборони України, про встановлення факту, що має юридичне значення.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Предметом розгляду у цій справі є визнання заявника членом сім'ї племінника – загиблого військовослужбовця. Встановлення цього факту має юридичне значення для заявника, оскільки є підставою для отримання ним одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) військовослужбовця-племінника.

Згідно з приписами статті [16-1 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»](#) право на отримання такої допомоги мають члени сім'ї загиблого (померлого) військовослужбовця, коло яких визначається відповідно до [Сімейного кодексу України](#).

Вирішуючи спір, суди попередніх інстанцій керувалися тим, що до спірних правовідносин про встановлення факту, що має юридичне значення, підлягають застосуванню вимоги частин

другої та четвертої статті [3 СК України, де зазначено, що сім'ю](#) складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права й обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства.

Згідно з абзацом п'ятим пункту 6 мотивувальної частини [Рішення Конституційного Суду України від 3 червня 1999 року № 5-рп/99](#) у справі про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї» членами сім'ї військовослужбовця є, зокрема, особи, які постійно з ним мешкають і ведуть спільне господарство. До таких осіб належать не тільки близькі родичі (рідні брати, сестри, онуки, дід і баба), але й інші родичі чи особи, які не перебувають з військовослужбовцем у безпосередніх родинних зв'язках (брати, сестри дружини (чоловіка); неповнорідні брати і сестри; вітчим, мачуха; опікуни, піклувальники, пасинки, падчерки й інші). Обов'язковими умовами для визнання їх членами сім'ї, крім спільного проживання, є: ведення спільного господарства, тобто наявність спільних витрат, спільного бюджету, спільного харчування, купівля майна для спільного користування, участь у витратах на утримання житла, його ремонт, надання взаємної допомоги, наявність усних чи письмових домовленостей про порядок користування житловим приміщенням, інших обставин, які засвідчують реальність сімейних відносин.

Враховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанцій, що спір між сторонами виник не через відмову виплати грошової допомоги заявнику, а щодо встановлення факту, що має юридичне значення, тому її розгляд має здійснюватись за правилами цивільного судочинства.

Суди попередніх інстанцій встановили, що племінник спільно

проживав разом із заявником з травня 2005 року; вони були пов'язані спільним побутом (спільні витрати та харчування) і мали взаємні права й обов'язки щодо утримання житла, навчання племінника, а також піклувалися один про одного та надавали взаємну допомогу.

Тому Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками судів попередніх інстанції про те, що відносини між заявником та його племінником були сімейними.

У разі згоди заявника з відмовою у призначенні та виплаті йому одноразової грошової допомоги за загиблого військовослужбовця з підстав припинення піклування про останнього, за відсутності спору з приводу законності означеної відмови та щодо припинення піклування суд повинен розглянути заяву про встановлення юридичного факту – віднесення заявника до кола членів сім'ї загиблого військовослужбовця – за правилами цивільного судочинства в окремому провадженні.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 22 серпня 2018 року у справі № 644/6274/16-ц (провадження № 14-283цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011421>.

Спір фермерського господарства з іншими юридичними особами, зокрема з органом державної влади, щодо користування земельними ділянками, наданими із земель державної або комунальної власності, підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

22 серпня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом заступника керівника Тербовлянської місцевої прокуратури Тернопільської області в інтересах держави до Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області, Особи 3, Відділу державної реєстрації Тербовлянської районної державної адміністрації Тернопільської області, треті

особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: Золотниківська сільська рада Тербовлянського району Тернопільської області, Фермерське господарство «Прогрес-СТ», про скасування наказів, визнання договору оренди земельної ділянки недійсним, скасування його державної реєстрації та повернення земельної ділянки за касаційною скаргою заступника прокурора Тернопільської області на ухвалу Тербовлянського районного суду Тернопільської області й ухвалу Апеляційного суду Тернопільської області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

За змістом статей [1](#), [5](#), [7](#), [8](#) і [12](#) Закону України від 19 червня 2003 року № 973-IV «Про фермерське господарство» після укладення договору оренди земельної ділянки для ведення фермерського господарства та проведення державної реєстрації такого господарства обов'язки орендаря цієї земельної ділянки виконує фермерське господарство, а не громадянин, якому вона надавалась.

Господарським судам підвідомчі справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів ([пункт 6 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року](#)). Господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності та інші справи у визначених законом випадках, зокрема справи у спорах щодо права власності чи іншого речового права на майно (рухоме та нерухоме, в тому числі землю) ([пункт 6 частини першої статті 20 ГПК України у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року](#)).

Оскільки фермерські господарства є юридичними особами, на їхні спори з іншими юридичними особами, зокрема з

органом державної влади, щодо користування земельними ділянками, наданими із земель державної або комунальної власності, поширюється юрисдикція господарських судів.

Суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо заява не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства ([пункт 1 частини другої статті 122 Цивільного процесуального кодексу України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року](#); пункт 1 частини першої [статті 186 ЦПК України у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року](#)).

Якщо про реєстрацію фермерського господарства відомо до відкриття провадження у справі щодо спору між органом державної влади чи місцевого самоврядування та, зокрема, фізичною особою, якій із земель державної або комунальної власності надана земельна ділянка для ведення фермерського господарства, суд постановляє ухвалу про відмову у відкритті провадження у такій справі, оскільки вона має розглядатися за правилами господарського судочинства.

Суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства ([пункт 1 частини першої статті 205 ЦПК України у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року](#); пункт 1 частини першої [статті 255 ЦПК України у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року](#)).

Якщо під час розгляду за правилами цивільного судочинства справи щодо спору між органом державної влади чи місцевого самоврядування та, зокрема, фізичною особою, якій із земель державної або комунальної власності надана земельна ділянка для ведення фермерського господарства, суд встановить, що на момент відкриття провадження у цій справі фермерське господарство вже було зареєстрованим, суд постановляє ухвалу про закриття провадження, оскільки така справа має розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 22 серпня 2018 року у справі № 606/2032/16-ц (провадження № 14-262цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011440>.

Позовні вимоги про зобов'язання суб'єкта владних повноважень прийняти рішення про втрату дитиною статусу позбавленої батьківського піклування та скласти висновок про можливість передання дитини для подальшого виховання батькові (матері) спрямовані на забезпечення ефективного судового захисту цивільних прав позивача та підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

29 серпня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у судовому засіданні касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу апеляційного суду Дніпропетровської області у справі за позовом Особи 3 до Виконавчого комітету Центральної районної у місті Дніпрі ради, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору: Управління – служба у справах дітей Центральної районної у місті Дніпрі ради, про скасування рішення та зобов'язання вчинити дії.

За результатами розгляду Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Відповідно до частини другої [статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України](#) в редакції, чинній на час розгляду справи у суді першої інстанції, до адміністративних судів могли бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності [Конституцією](#) чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

[Цивільний процесуальний кодекс України](#) в редакції, чинній на час розгляду справи у судах першої й апеляційної інстанцій, передбачав, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи щодо захисту порушених, невизнаних

або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають, зокрема, з цивільних та сімейних правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства (частина перша статті [15 ЦПК України](#)).

Велика Палата Верховного Суду вважає, що якщо особа стверджує про порушення її прав наслідками, що спричинені рішенням суб'єкта владних повноважень, яке вона вважає неправомірним, і такі наслідки призвели до виникнення, зміни чи припинення цивільних прав або інтересів цієї особи чи пов'язані з реалізацією нею майнових або особистих немайнових прав чи інтересів, то визнання незаконним вказаного рішення і його скасування є способом захисту відповідних цивільних прав та інтересів.

Оскаржуване рішення хоч і прийняте суб'єктом владних повноважень, однак спрямоване на реалізацію приписів сімейного законодавства та впливає, насамперед, на особисті немайнові права позивача як батька дитини. Позовні вимоги про зобов'язання відповідача прийняти рішення про втрату Особою 8 статусу дитини, позбавленої батьківського піклування, та висновок про можливість передання дитини для подальшого виховання позивачу є похідними від вимоги про скасування рішення відповідача № 168 «Про неможливість передачі малолітнього Особи 8 для подальшого виховання батьку Особі 3 та втрати малолітньою дитиною Особою 8 правового статусу дитини, позбавленої батьківського піклування» і спрямовані на забезпечення ефективного судового захисту цивільних прав позивача.

За таких обставин Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про приватноправовий характер спірних правовідносин і не погодилася з висновками суду апеляційної інстанції про те, що такий спір має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 29 серпня 2018 року у справі № 203/4901/16-ц (провадження № 14-232цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011435>.

Справи щодо оспорювання правомірності набуття особою у власність земельної ділянки після прийняття органом влади рішення про передання цієї земельної ділянки із земель державної чи комунальної власності мають розглядатися за правилами цивільного судочинства

29 серпня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом прокуратури Дунаєвецького району в інтересах держави до Дунаєвецької районної державної адміністрації Хмельницької області, Особи 3 про визнання недійсними та скасування розпоряджень, визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку, за касаційною скаргою Особи 4 на рішення Дунаєвецького районного суду Хмельницької області й ухвалу Апеляційного суду Хмельницької області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, що розглядається, прокурор оспорує правомірність набуття у приватну власність земельної ділянки з тих підстав, що її частина не могла бути передана у власність, оскільки на неї поширюється правовий режим прибережної захисної смуги. Тобто позов ґрунтується, зокрема, на тому, що земельна ділянка не могла бути передана у власність будь-якій особі. Враховуючи підстави, якими прокурор обґрунтував позов, а також висновки судів першої й апеляційної інстанцій, Велика Палата Верховного Суду вважає, що задоволення цього позову впливає на цивільні права й інтереси Особи 4. Проте, досліджуючи правові підстави володіння ставком і встановлюючи наявність у нього меж із земельною ділянкою Особи 3, суд не виявив, що позов

стосується інтересів ще однієї особи, яка не була залучена до розгляду справи, а саме Особи 8 як орендаря ставка. З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди ухвалили рішення про права, інтереси й обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі.

Справи щодо оспорювання правомірності набуття особою у власність земельної ділянки після прийняття органом влади рішення про передання цієї земельної ділянки із земель державної чи комунальної власності мають розглядатися за правилами цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 29 серпня 2018 року у справі № 674/32/15-ц (провадження № 14-234цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78011613>.

У справах про оскарження рішень, дій чи бездіяльності нотаріуса при реалізації ним функцій державного реєстратора, якщо позовні вимоги спрямовані на захист приватного (майнового) права, заснованого на приписах цивільного чи господарського законодавства, нотаріус має залучатися до участі у справі як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, а сама така справа – розглядатися залежно від суб'єктного складу її учасників за правилами Цивільного процесуального кодексу України чи Господарського процесуального кодексу України

29 серпня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Підприємство матеріально-технічного забезпечення «Агропромтехніка» до Приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу М., Публічного акціонерного товариства «Укрсоцбанк» про скасування рішень державного реєстратора про державну реєстрацію речових прав на об'єкти нерухомого майна, за касаційною скаргою ТОВ «Підприємство

матеріально-технічного забезпечення «Агропромтехніка» на ухвалу Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області й ухвалу Апеляційного суду Тернопільської області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Вирішуючи питання про юрисдикцію спору, суди повинні з'ясувати, у зв'язку з чим він виник, і за захистом яких прав чи інтересів особа звернулася до суду.

У цій справі спір виник з договірних відносин, а позов спрямований на захист майнового права позивача. Це свідчить про приватноправовий характер спірних правовідносин і спростовує висновки судів першої й апеляційної інстанцій про належність спору до юрисдикції адміністративного суду.

Юридичні особи та фізичні особи – підприємці, фізичні особи, які не є підприємцями, державні органи, органи місцевого самоврядування мають право на звернення до господарського суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів у справах, віднесених законом до юрисдикції господарського суду, а також для вжиття передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням. До господарського суду у справах, віднесених законом до його юрисдикції, мають право звертатися також особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (частини друга та третя [статті 4 Господарського процесуального кодексу України](#) у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року). Близькі за змістом приписи закріплювали частини перша та друга [статті 1 ГПК України](#) у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року.

Юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема у спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи

індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження (пункт 1 частини першої [статті 19 Кодексу адміністративного судочинства України](#) у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року). Близький за змістом припис був закріплений у частині другій [статті 2 КАС України](#) у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року.

Вирішення спору за правилами господарського судочинства в частині заснованих на господарському договорі позовних вимог юридичної особи до іншої юридичної особи, а за правилами адміністративного судочинства – в частині позовних вимог юридичної особи до приватного нотаріуса порушуватиме принцип повноти, всебічності й об'єктивності з'ясування обставин справи, що впливає, зокрема, зі змісту частини другої [статті 43 ГПК України](#) у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року, оскільки дослідження одного і того ж предмета та тих самих підстав позову здійснюватиметься судами різних юрисдикцій.

Саме тому з огляду на характер спірних правовідносин Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що у справах про оскарження рішень, дій чи бездіяльності нотаріуса при реалізації ним функцій державного реєстратора, якщо позовні вимоги спрямовані на захист приватного (майнового) права, заснованого на приписах цивільного чи господарського законодавства, нотаріус має залучатися до участі у справі як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору. Тому з огляду на наведену вище аргументацію Велика Палата Верховного Суду доходить висновку, що цей спір має розглядатися за правилами господарського судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 29 серпня 2018 року у справі № 686/17779/16-ц (провадження № 14-233цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78011431>.

Скарга на дії державного виконавця щодо розрахунку аліментів у порядку контролю за виконанням судового рішення підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

29 серпня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за скаргою Особи 3 про скасування розрахунку заборгованості з аліментів, заінтересовані особи: Бабушкінський відділ державної виконавчої служби Дніпропетровського міського управління юстиції (змінена назва – Шевченківський відділ державної виконавчої служби міста Дніпра Головного територіального управління юстиції у Дніпропетровській області), Особа 4, за касаційною скаргою Особи 3 на ухвалу Жовтневого районного суду м. Дніпропетровська й ухвалу Апеляційного суду Дніпропетровської області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Згідно з частиною першою [статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України](#) у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин, учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Відповідно до частини дев'ятої [статті 74 Закону України](#) від 2 червня 2016 року [№ 1404-VIII «Про виконавче провадження»](#) (у редакції, чинній на час розгляду скарги судами першої й апеляційної інстанцій) спір щодо розміру заборгованості зі сплати аліментів вирішується судом за заявою заінтересованої

особи у порядку, встановленому законом.

Відповідно до частини четвертої [статті 82 Закону України «Про виконавче провадження»](#) у вказаній редакції рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, – до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Згідно зі [статтею 383 Цивільного процесуального кодексу України](#) у вказаній редакції сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду зі скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього кодексу, порушено їх права чи свободи.

Скарга на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби подається до суду, який видав виконавчий документ (частина друга [статті 384 ЦПК України](#) у тій же редакції).

Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскільки скаргник звернувся до суду, який видав виконавчий документ, зі скаргою на дії державного виконавця щодо розрахунку аліментів у порядку контролю за виконанням судового рішення, така скарга має розглядатися за правилами цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 29 серпня 2018 року у справі № 201/10328/16-ц (провадження № 14-192цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011436>.

Питання щодо повернення речових доказів, вилучених у ході кримінального провадження, має вирішуватися у порядку, визначеному кримінальним процесуальним законом

12 вересня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи 3 до Головного управління Національної поліції у Чернігівській області про витребування транспортного засобу та його повернення власнику за касаційною скаргою позивача на ухвалу Новозаводського районного суду м. Чернігова й ухвалу Апеляційного суду Чернігівської області.

За результатами розгляду справи Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Спір у сторін виник з приводу повернення автомобіля позивача, визнаного речовим доказом у кримінальному провадженні.

Згідно з частиною першою [статті 100 Кримінального процесуального кодексу України](#) речовий доказ, який був наданий стороні кримінального провадження або нею вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, крім випадків, передбачених статтями [160–166, 170–174](#) цього кодексу.

Питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів, які були надані суду, вирішується судом під час ухвалення судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження. Такі докази і документи повинні зберігатися до набрання рішенням законної сили. У разі закриття кримінального провадження слідчим або прокурором питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів вирішується ухвалою суду на підставі відповідного клопотання, яке розглядається згідно із статтями [171–174](#) цього кодексу ([частина дев'ята статті 100 КПК України](#)).

Отже, повернення речових доказів, долучених до матеріалів

кримінального провадження, здійснюється у порядку, встановленому КПК України.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 12 вересня 2018 року у справі № 751/1921/17 (провадження № 14-383цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78011451>.

Спир щодо рішення суб'єкта владних повноважень, прийнятого під час здійснення ним владних управлінських функцій за відсутності факту виникнення (зміни чи припинення) будь-яких цивільних прав чи обов'язків, підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

13 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 925/1152/17 Господарського суду Черкаської області за позовом заступника керівника Смілянської місцевої прокуратури в інтересах держави в особі Головного управління Держгеокадастру у Черкаській області до Чигиринської районної державної адміністрації про визнання незаконним та скасування розпорядження за касаційною скаргою заступника прокурора Черкаської області на постанову Київського апеляційного господарського суду від 15 березня 2018 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У вересні 2017 року заступник керівника Смілянської місцевої прокуратури в інтересах держави в особі Головного управління Держгеокадастру у Черкаській області звернувся до Господарського суду Черкаської області з позовом до Чигиринської районної державної адміністрації про визнання незаконним та скасування розпорядження від 20 грудня 2016 року, яким остання вилучила землі державної власності, розпорядником яких, відповідно до [статті 122 Земельного](#)

кодексу України, є центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин та його територіальні органи, чим перевищила повноваження та порушила встановлений законодавством порядок реалізації права на землю. Позивач вважав, що у результаті протиправних дій Чигиринської РДА відбулись не лише заміна розпорядника земель та порушена процедура передачі земель держаній власності, а й фактичне вилучення земель із державної власності.

Господарський суд Черкаської області позовні вимоги задовольнив повністю. Київський апеляційний господарський суд закрити провадження у цій справі на підставі пункту 1 частини першої статті 231 Господарського процесуального кодексу України. Скасовуючи рішення суду першої інстанції, апеляційний суд зазначив, що спір виник між двома суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, а саме, стосовно повноважень щодо розпорядження землями, а тому спір не підлягає вирішенню у порядку господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що оскаржуване розпорядження Чигиринської РДА приймалось райдержадміністрацією під час здійснення нею владних управлінських функцій.

Отже, цей спір підпадає під юрисдикцію адміністративного суду, оскільки предметом перевірки у цій справі є відповідність рішення місцевого органу державної влади (районної державної адміністрації) законодавчо визначеному обсягу його компетенції при здійсненні владних управлінських функцій.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 13 листопада 2018 року у справі № 925/1152/17 (провадження № 12-178гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77969247>.

Спiр з приводу оскарження дiй органiв у сферi благоустрою населеного пункту пiдлягає розгляду в порядку адмiнiстративного судочинства

13 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касацiйну скаргу Товариства з обмеженою вiдповiдальнiстю «Центр-Ритейл» на постанову Київського апеляцiйного господарського суду вiд 6 червня 2018 року та ухвалу Господарського суду мiста Києва вiд 24 квітня 2018 року у справi за позовом ТОВ «Центр-Ритейл» до Департаменту мiського благоустрою виконавчого органу Київської мiської ради (Київської мiської державної адмiнiстрацiї), Комунального пiдприємства «Київблагоустрiй» виконавчого органу Київської мiської ради (Київської мiської державної адмiнiстрацiї) про визнання незаконним та скасування рiшення Департаменту, оформленого дорученням вiд 15 серпня 2017 року № 064-8522, в частинi, що стосується демонтажу нежитлової будiвлi, та визнання незаконними дiї Департаменту та Пiдприємства щодо демонтажу нежитлової будiвлi.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд першої iнстанцiї, з яким погодився суд апеляцiйної iнстанцiї, дiйшов обґрунтованих висновкiв про необхіднiсть розгляду цiєї справи в порядку адмiнiстративного судочинства, а вiдтак правомiрно закрит провадження у справi № 910/2145/18. Зокрема, Велика Палата зазначила таке.

Зi вiдсутнiстю оскаржуваного рiшення Департаменту не вбачається спору про належне позивачу право власностi, оспорюваним рiшенням наявнiсть такого права не заперечується та таке рiшення не приймалося у зв'язку зi здiйсненням господарської дiяльностi вiдповiдачем. При цьому позивачем не заявлено позовних вимог майнового характеру, а лише вимоги про визнання рiшення та дiй незаконними.

Дії органів у сфері благоустрою населеного пункту здійснюються ними як суб'єктами владних повноважень та у чітко визначеному порядку, зокрема інспектором Підприємства вноситься припис з вимогою про усунення порушень, у випадку подальшого невиконання якого Департаментом приймається рішення про демонтаж. Вказані дії є публічно-правовими, а тому звернення до суду з метою їх оскарження зумовлено правовідносинами публічно-правового характеру й повинно розглядатись в порядку адміністративного судочинства.

Що стосується оскарження дій Підприємства, Велика Палата зазначила, що Київською міською державною адміністрацією Підприємству були делеговані публічно-владні управлінські функції в частині забезпечення благоустрою міста Києва, які були ним реалізовані при реалізації рішення Департаменту.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 13 листопада 2018 року у справі № 910/2145/18 (провадження № 12-223гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78044739>.

Спір про встановлення неправильності запису в акті цивільного стану не є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в судовому засіданні справу за позовом Особи 3 до Рубіжанського міського відділу державної реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління юстиції у Луганській області про встановлення неправильності запису в акті цивільного стану за касаційною скаргою Особи 3 на ухвалу Рубіжанського міського суду Луганської області та ухвалу апеляційного суду Луганської області.

За результатами розгляду касаційної скарги Велика Палата Верховного Суду прийняла постанову, в якій зазначила таке.

17 листопада 2017 року Рубіжанський міський суд Луганської області постановив ухвалу, якою закрити провадження у справі.

Суд вважав, що відповідач є суб'єктом владних повноважень, а спір про оскарження відмови органу державної реєстрації актів цивільного стану внести зміни до актового запису про народження особи за її заявою є публічно-правовим, з огляду на що справа має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

5 грудня 2017 року Апеляційний суд Луганської області постановив ухвалу, якою залишив без змін ухвалу Рубіжанського міського суду Луганської області від 17 листопада 2017 року.

Відповідно до частини другої [статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України](#) у редакції, чинній на час розгляду справи у судах першої й апеляційної інстанцій, до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності Конституцією чи законами України встановлено інший порядок судового провадження.

Перелік особистих немайнових прав, які встановлені [Конституцією України](#), [Цивільним кодексом України](#) та іншим [законом](#), не є вичерпним (частина третя [статті 270 ЦК України](#)). Позивач звернулася до суду для захисту права на забезпечення органом державної влади особистого немайнового права (частина перша [статті 273 ЦК України](#)) на відображення достовірної інформації про дату народження в актовому записі, а не для оскарження відмови органу державної реєстрації актів цивільного стану внести зміни до актового запису цивільного стану. У позовній заяві відсутні доводи за частиною третьою [статті 2 КАС України](#) у редакції, чинній на час звернення, щодо неправомірності вказаної

відмови відповідача. А вимога позивача зобов'язати відповідача внести зміни до актового запису є похідною від вимоги встановити неправильність такого запису.

Об'єктом перевірки національними судами у цій справі є недотримання відповідачем процедури розгляду звернення позивача про внесення змін до актового запису про народження й оцінка правомірності дій щодо відмови у задоволенні цього звернення, а встановлення обставин, що підтверджують або спростовують факт народження позивача, і залежно від встановлених обставин вирішення питання про неправильність актового запису про дату народження позивача та зобов'язання відповідача внести зміни до цього запису, вказавши коректну дату.

Перелік способів захисту цивільних прав та інтересів наведений у частині другій [статті 16 ЦК України](#). Цей перелік не є вичерпним, оскільки суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках.

Відповідно до пункту 2.13 Правил внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання, затверджених [наказом Міністерства юстиції України від 12 січня 2011 року № 96/5](#), підставою для внесення змін в актові записи цивільного стану є, зокрема, рішення суду про встановлення неправильності в актовому записі цивільного стану.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновками судів першої й апеляційної інстанцій про те, що у сторін виник публічно-правовий спір стосовно оскарження відмови органу державної реєстрації актів цивільного стану внести зміни до актового запису про народження особи, та вважає, що позов має розглядатися за правилами цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 425/2737/17 (провадження № 14-408цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011648>.

Позовні вимоги про оскарження постанови державного виконавця щодо примусового виконання виконавчого напису приватного нотаріуса підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 27 листопада 2017 року у справі за позовом Особи 3 до Міжрайонного відділу державної виконавчої служби по Холодногірському та Новобаварському районах міста Харків Головного територіального управління юстиції у Харківській області, державного виконавця С. про визнання протиправними та скасування постанов.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У травні 2015 року державним виконавцем винесено постанову про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання виконавчого напису, виданого у серпні 2013 року приватним нотаріусом, про звернення стягнення на предмет іпотеки – квартиру на користь Товариства з обмеженою відповідальністю «ОТП Факторинг Україна» внаслідок заборгованості за кредитним договором на суму 346 865,55 грн. У серпні 2015 року мало місце відчуження предмета іпотеки за згодою банку поза межами виконавчого провадження шляхом добровільної реалізації.

У 2017 році заступником начальника Ленінського відділу державної виконавчої служби міста Харків головного територіального управління юстиції у Харківській області

винесено постанови про стягнення з Особи 3 виконавчого збору та витрат виконавчого провадження. Це стало підставою для звернення Особи 3 до суду з адміністративним позовом.

Харківський окружний адміністративний визнав протиправними та скасував оскаржувані постанови державного виконавця. Суд апеляційної інстанції закрив провадження у справі, посилаючись на правові позиції, висловлені Верховним Судом України у постановах від 30 червня 2015 року у справі № 825/2566/14 та 8 листопада 2016 року у справі № 804/19339/14, керувався тим, що оскільки позивачка оскаржила постанови державного виконавця, а виконавче провадження відкрито, то справа підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства відповідно до [статті 383 Цивільного процесуального кодексу України](#) (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин).

Велика Палата Верховного Суду не погодилася з таким висновком суду апеляційної інстанції, оскільки [стаття 383 ЦПК України](#) пов'язує право на звернення до суду зі скаргою на рішення державного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього [Кодексу](#). У справі, що розглядається, оскаржувані постанови державного виконавця прийняті у зв'язку з примусовим виконанням виконавчого напису приватного нотаріуса.

Суд апеляційної інстанції помилково послався на правові позиції Верховного Суду України, висловлені у вказаних постановах, оскільки у цих справах оскаржувані постанови державних виконавців пов'язані з виконанням саме судових рішень.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що в силу вимог частини другої [статті 74 Закону України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження»](#)

постанови державного виконавця, прийняті в межах виконавчого провадження, відкритого 19 травня 2015 року щодо примусового виконання виконавчого напису приватного нотаріуса від 22 серпня 2013 року № 6298, можуть бути оскаржені до відповідного адміністративного суду.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 820/4243/17 (провадження № 11-1055апп18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77911017>.

Подібна правова позиція висловлена у постанові Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 161/15523/17 (провадження № 14-403цс18), з текстом якої можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78044795>. Велика Палата, зокрема, зазначила, що спори щодо оскарження дій Державної виконавчої служби з виконання виконавчого документа, виданого іншою посадовою особою (нотаріусом), а не судом, підвідомчі адміністративному суду.

Справи щодо оскарження дій чи бездіяльності посадових осіб органів державної виконавчої служби під час виконання зведеного виконавчого провадження, у якому об'єднано виконання декількох судових рішень, ухвалених судами за правилами цивільної юрисдикції, підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Центрального відділу державної виконавчої служби м. Черкаси Головного територіального управління юстиції у Черкаській області на ухвалу Черкаського районного суду Черкаської області та ухвалу Апеляційного суду Черкаської області у справі за скаргою Публічного акціонерного товариства «Брокбізнесбанк» на бездіяльність державного виконавця та начальника Центрального

відділу державної виконавчої служби м. Черкаси Головного територіального управління юстиції у Черкаській області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Частиною першою [статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України](#) передбачено, що учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

Зазначена норма є загальною і стосується усіх випадків оскарження рішень, дій чи бездіяльності відділу ДВС, крім тих, що передбачені прямо в окремому законі.

Оскільки порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС, вчинених на виконання судових рішень, постановлених у порядку цивільного судочинства, передбачено у Цивільному процесуальному кодексі України, у таких випадках виключається адміністративна юрисдикція.

Відповідно до чинного законодавства України надіслання копії постанов державного виконавця та інших документів виконавчого провадження стягувачу саме за адресою, зазначеною у виконавчому листі, не передбачається, така вимога діє лише щодо боржника.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком судів попередніх інстанцій, що дії державного виконавця Центрального відділу державної виконавчої служби м. Черкаси Головного територіального управління юстиції

у Черкаській області щодо неналежного направлення ПАТ «БрокБізнесбанк» документів виконавчого провадження залишилося поза увагою начальника ДВС, який відповідно до вимог частин першої, другої [статті 83 Закону України від 21 квітня 1999 року № 606-XIV «Про виконавче провадження»](#) повинен здійснювати контроль за своєчасністю, правильністю і повнотою виконання рішень державним виконавцем. У зв'язку з цим банк був позбавлений можливості ознайомитися з висновком про вартість рухомого майна та подати заяву про рецензування звіту в порядку, передбаченому частиною третьою [статті 58 Закону України «Про виконавче провадження»](#).

Питання юрисдикційності справ за скаргами на дії державного виконавця вже було розглянуто Великою Палатою Верховного Суду, зокрема у постановах від 14 березня 2018 року в справі № 14-19цс18, від 20 червня 2018 року в справі № 14-207цс18. З цього приводу зроблено висновок про те, що вказані справи мають розглядатися у порядку того судочинства, у якому постановлені судові рішення, на виконання яких видано виконавчі документи, що підлягають примусовому виконанню. Підстав для відступу від такого висновку не вбачається.

Суди правильно розглянули спір у порядку цивільного судочинства, оскільки як судом першої інстанції, так і апеляційної інстанції не встановлено, що до зведеного виконавчого провадження долучено інше рішення, яке підлягало примусовому виконанню, і таке рішення ухвалене не в порядку цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 707/28/17-ц (провадження № 14-354цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78011619>.

Спори у справах щодо оскарження постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору та витрат на проведення виконавчих дій є публічно-правовими та підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Відділу примусового виконання рішень Управління державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Житомирській області на постанову Рівненського апеляційного господарського суду від 4 липня 2018 року та ухвалу Господарського суду Житомирської області від 18 квітня 2018 року, прийняті за результатами розгляду скарги Товариства з обмеженою відповідальністю «Агро-Юніверсал» на дії державного виконавця ВПВР УДВС ГТЮУ у Житомирській області, у справі Господарського суду Житомирської області № 906/515/17 за позовом ТОВ «АВІС» до ТОВ «Агро-Юніверсал» про стягнення 4 363 401,85 грн.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Господарський суд Житомирської області стягнув з ТОВ «Агро-Юніверсал» на користь ТОВ «АВІС» певні грошові суми. На виконання цього рішення цим судом було видано наказ.

ТОВ «Агро-Юніверсал» звернулося до суду зі скаргою на дії державного виконавця, в якій просило визнати неправомірними дії останнього щодо стягнення із зазначеного товариства виконавчого збору та зобов'язати виконавця повернути йому ці грошові кошти. На обґрунтування скарги скаржник послався на те, що державний виконавець безпідставно виніс розпорядження про стягнення з ТОВ «Агро-Юніверсал» суми виконавчого збору, оскільки заходи з примусового виконання рішення у спосіб та в порядку, які встановлені [Законом України від 2 червня 2016 року № 1404-](#)

VIII «Про виконавче провадження», державним виконавцем не вчинялись.

Господарські суди першої та другої інстанцій скаргу задовольнили частково. Визнали незаконними дії державного виконавця щодо стягнення з ТОВ «Агро-Юніверсал» 137 757,77 грн виконавчого збору. У задоволенні решти вимог скарги відмовили. Судові рішення мотивовано тим, що матеріали виконавчого провадження по виконанню наказу Господарського суду Житомирської області не містять доказів на підтвердження виконання судового рішення в примусовому порядку. Державним виконавцем не вчинялись будь-які виконавчі дії, спрямовані на примусове стягнення з боржника суми заборгованості. Навпаки, боржник у добровільному порядку погасив заборгованість перед стягувачем.

Велика Палата Верховного Суду провадження за скаргою закрила та у своїй постанові зазначила, що Законом України «Про виконавче провадження» встановлено спеціальний порядок судового оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця щодо стягнення виконавчого збору та/або витрат на проведення виконавчих дій, згідно з яким відповідні спори відносяться до юрисдикції адміністративних судів та підлягають розгляду за правилами адміністративного судочинства.

Аналогічну правову позицію викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 6 червня 2018 року у справі № 921/16/14-г/15. Доводи відповідача про те, що така правова позиція Великої Палати Верховного Суду не підлягає застосуванню до спірних правовідносин, оскільки у справі № 921/16/14-г/15 скаржник оскаржував винесену державним виконавцем постанову про стягнення виконавчого збору, яка є самостійним виконавчим документом, тоді як у цій справі

така постанова не виносилася взагалі, а виконавчий збір був стягнутий за розпорядженням державного виконавця, були відхилені Великою Палатою Верховного Суду, оскільки для визначення предметної юрисдикції вирішальне значення має суть оспорюваних дій, а не форма їх вираження.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 906/515/17 (провадження № 12-246гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77969297>.

Із текстом постанови Великої Палати Верховного Суду від 6 червня 2018 року у справі № 921/16/14-г/15 (провадження № 12-93гс18) можна ознайомитись за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74660021>.

Спир між іпотекодавцем – фізичною особою і банком щодо звернення стягнення на предмет іпотеки у зв'язку з невиконанням боржником зобов'язань за кредитним договором підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Дельта Банк» в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Дельта Банк» К. на ухвалу Апеляційного суду Волинської області у цивільній справі за позовом ПАТ «Дельта Банк» в особі уповноваженої особи Фонду на ліквідацію ПАТ «Дельта Банк» К. до Особи 1 про звернення стягнення на предмет іпотеки.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, яка розглядається, позивач – іпотекодержатель звернувся до суду з позовом до фізичної особи – іпотекодавця з вимогою про звернення стягнення на предмет іпотеки за укладеним між ними іпотечним договором.

З огляду на викладене висновки апеляційного суду про

те, що спір між іпотекодавцем – фізичною особою і банком щодо звернення стягнення на предмет іпотеки у зв'язку з невиконанням боржником зобов'язань за кредитним договором підлягав розгляду в порядку господарського судочинства є помилковим.

Відтак Велика Палата Верховного Суду вважає, що цей спір, ініційований у суді на підставі процесуальних норм, які діяли до 15 грудня 2017 року, підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.

Оскільки ухвала апеляційного суду про закриття провадження у справі перешкоджає провадженню у справі, рішення суду першої інстанції не було предметом апеляційного розгляду щодо фактичних обставин, від установлення яких залежить правильне визначення характеру спірних правовідносин, застосування відповідних їм норм матеріального права та вирішення позовних вимог, то ухвала Апеляційного суду Волинської області від 6 жовтня 2016 року підлягає скасуванню з направленням справи для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 159/4709/15-ц (провадження № 14-462цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77933782>.

Спори, пов'язані з визначенням розміру суддівської винагороди та щомісячного довічного грошового утримання і їх виплатою, є такими, що пов'язані з проходженням та звільненням з публічної служби, і підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи 3 до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і

кримінальних справ, третя особа яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору: Лівобережне об'єднане управління Пенсійного фонду України в м. Києві, про визнання визначеного до виплати розміру суддівської винагороди неправомірним, зобов'язання вчинити дії за касаційною скаргою позивача на ухвалу Печерського районного суду міста Києва від 22 листопада 2017 року і постанову Апеляційного суду міста Києва від 26 лютого 2018 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Позивач звернувся до суду з позовом, в якому, зокрема, просив визнати неправомірним розмір суддівської винагороди, визначений до виплати у виданій ВССУ довідці про суддівську винагороду, для обчислення щомісячного довічного грошового утримання.

Печерський районний суд м. Києва постановив ухвалу, залишену без змін судом апеляційної інстанції, якою відмовив у відкритті провадження на тій підставі, що спір має розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду зазначила таке.

Спори з приводу прийняття громадянина на публічну службу, її проходження чи звільнення, на відміну від спорів щодо оскарження рішень (нормативно-правових або індивідуальних актів), дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, мають розглядатися за правилами адміністративного судочинства незалежно від того, чи здійснює орган, з яким виник спір, у правовідносинах з позивачем владні управлінські функції. Для визначення юрисдикції спору з приводу прийняття громадянина на публічну службу, її проходження чи звільнення суд має встановити, чи проходила особа публічну службу, а також, у зв'язку з чим – прийняттям, проходженням або звільненням

– виник спір.

Спори, пов'язані з визначенням розміру суддівської винагороди та щомісячного довічного грошового утримання і їх виплатою є такими, що пов'язані з проходженням та звільненням з публічної служби. А тому на них поширюється юрисдикція адміністративного суду.

Якщо спір виник після звільнення публічного службовця з посади, однак пов'язаний з вирішенням питань, які стосуються його діяльності на публічній службі, такий спір має розглядатися за правилами адміністративного судочинства, незважаючи на те, що спірні правовідносини фактично виникли після припинення публічної служби, а орган, у якому особа перебувала на цій службі, не здійснював щодо неї публічно-владні управлінські функції у спірних правовідносинах.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 757/70264/17-ц (провадження № 14-360цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78011463>.

Земельні та пов'язані із земельними відносинами майнові спори, зокрема про оренду землі, сторонами в яких є юридичні особи, а також громадяни, що здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статус суб'єкта підприємницької діяльності, підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження справу за позовом Вінницької міської ради до Особи 3 про звільнення земельної ділянки шляхом демонтажу тимчасової споруди за касаційною скаргою Вінницької міської ради на ухвалу Вінницького міського суду Вінницької області та ухвалу Апеляційного суду Вінницької області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Критеріями розмежування судової юрисдикції, тобто передбаченими законом умовами, за яких певна справа підлягає розгляду за правилами того чи іншого виду судочинства, є суб'єктний склад правовідносин, предмет спору та характер спірних матеріальних правовідносин у їх сукупності. Крім того, таким критерієм може бути пряма вказівка в законі на вид судочинства, в якому розглядається визначена категорія справ.

За загальним правилом, передбаченим у пунктах 1, 3 частини першої [статті 15 Цивільного процесуального кодексу України](#) (у редакції, чинній на час звернення позивача до суду з цим позовом та відкриття провадження у справі судом першої інстанції) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Частиною першою [статті 19 ЦПК України в редакції від 3 жовтня 2017 року](#) визначено, що суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства.

Тобто в порядку цивільного судочинства розглядаються справи, що виникають із приватноправових відносин.

За вимогами [статті 1 Господарського процесуального кодексу України](#) (у редакції, чинній на час звернення до суду з цим позовом та відкриття провадження у справі судом першої інстанції) у випадках, передбачених законодавчими актами України, до господарського суду мають право звертатися

державні та інші органи.

Згідно із частиною першою [статті 2 ГПК України](#) господарський суд порушує справи за позовними заявами підприємств та організацій, які звертаються до господарського суду за захистом своїх прав та охоронюваних законом інтересів; державних та інших органів, які звертаються до господарського суду у випадках, передбачених законодавчими актами України; прокурорів, які звертаються до господарського суду в інтересах держави; Рахункової палати, яка звертається до господарського суду в інтересах держави в межах повноважень, що передбачені Конституцією та законами України.

Пунктом 6 частини першої [статті 12 ГПК України](#) встановлено, що господарським судам підвідомчі справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесено до компетенції адміністративних судів.

За загальним правилом розмежування компетенції судів з розгляду земельних та пов'язаних із земельними відносинами майнових спорів відбувається залежно від суб'єктного складу їх учасників.

Земельні та пов'язані із земельними відносинами майнові спори, зокрема про оренду землі, сторонами в яких є юридичні особи, а також громадяни, що здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статус суб'єкта підприємницької діяльності, розглядаються господарськими судами.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 127/2709/16-ц (провадження № 14-352цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78011422>.

Спори щодо виплати одноразової грошової допомоги у разі інвалідності військовослужбовців підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Особи 3 на ухвалу Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 6 грудня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Хмельницької області від 20 січня 2017 року у справі за позовом Особи 3 до Хмельницького ОВК, Міністерства оборони України про стягнення компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У грудні 2016 року Особа 3 звернувся до суду з позовом, у якому просив стягнути з Міністерства оборони України невикладену одноразову грошову допомогу, виплата якої належить йому у зв'язку зі встановленням II групи інвалідності внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби із ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції (ступінь втрати працездатності – 60%). Відповідачі у такій виплаті йому відмовили.

Суди першої та другої інстанцій відмовили у відкритті провадження у справі на тій підставі, що спір є публічно-правовим, тому підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства.

Особа 3 звернувся з касаційною скаргою, мотивованою тим, що суди безпідставно відмовили у відкритті провадження у справі з тих підстав, що спір є публічно-правовим, оскільки зміст позовних вимог полягає у стягненні з відповідача компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю, що свідчить про існування цивільно-правових відносин.

Велика Палата Верховного Суду зазначила, що відповідач

є органом державної влади, який в спірних правовідносинах наділений владними повноваженнями, а позивач – має також спеціальний статус публічного службовця, оскільки є військовослужбовцем. Велика Палата погодилася з висновками судів попередніх інстанцій, що одноразова грошова допомога, виплата якої передбачена [статтею 16 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»](#) та про зобов'язання виплати якої ставить питання Особа 3 у позовній заяві, відноситься до соціальних виплат, а тому спір належить розглядати в порядку, встановленому [Кодексом адміністративного судочинства України](#).

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 686/24029/14-ц (провадження № 14-351цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78011447>.

На вимоги учасника (засновника, акціонера, члена) юридичної особи про визнання недійсним укладеного цією юридичною особою договору поширюється юрисдикція господарського суду незалежно від того, чи заявлені іншими відповідачами у справі фізична особа як сторона оспорюваного договору та приватний нотаріус, який цей договір посвідчив

12 вересня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи 3 до Особи 4, Товариства з обмеженою відповідальністю «Казка», приватного нотаріуса Ужгородського міського нотаріального округу С., третя особа – Особа 6, про визнання правочину недійсним, за касаційною скаргою Особи 3 на ухвалу Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 22 червня 2017 року й ухвалу Апеляційного суду Закарпатської області від 06 вересня 2017 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, що розглядається, договір іпотеки укладений щодо майна, яке належить на праві власності ТОВ «Казка», а позов пред'явлений одним із засновників цього товариства. Оскільки Особа 3 вказувала, що передання нерухомого майна відбувалося з порушенням процедури вирішення питань, пов'язаних з управлінням майном товариства, суд першої інстанції, закриваючи провадження у справі, вважав, що такий спір має розглядатися за правилами господарського судочинства. Апеляційний суд погодився з таким висновком суду.

Враховуючи встановлені судами факти, зокрема обґрунтування позовних вимог учасника ТОВ «Казка» порушенням процедури вирішення питань, пов'язаних з розпорядженням майном цього товариства, Велика Палата Верховного Суду, залишаючи без зміни ухвали судів попередніх інстанцій, дійшла висновку, що існує спір учасника (засновника) господарського товариства з цим товариством, пов'язаний зі здійсненням ним діяльності, що впливає на його права. Такий спір виник з корпоративних правовідносин, тому має розглядатися за правилами господарського судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що на вимоги учасника (засновника, акціонера, члена) юридичної особи про визнання недійсним укладеного цією юридичною особою договору поширюється юрисдикція господарського суду незалежно від того, чи заявлені іншими відповідачами у справі фізична особа як сторона оспорюваного договору та приватний нотаріус, який цей договір посвідчив.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 12 вересня 2018 року у справі № 308/11659/16-ц (провадження № 14-391цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78160721>.

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку є невідприємницьким товариством, яке відповідно до частини другої статті 3 Господарського кодексу України здійснює господарську діяльність без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність), тобто є суб'єктом некомерційної господарської діяльності, спори за участю якого мають розглядатися в порядку господарського судочинства

16 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Реставратор 21» на постанову Одеського апеляційного господарського суду від 19 грудня 2017 року та рішення Господарського суду Одеської області від 18 лютого 2016 року у справі № 916/4625/15 за позовом Одеської міської ради до Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Реставратор 21», Одеського міського управління юстиції в особі відділу державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, легалізації громадських формувань Одеського міського управління юстиції, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача: Виконавчий комітет Одеської міської ради, Приморська районна адміністрація, Департамент міського господарства Одеської міської ради, Комунальне підприємство «Житлово-комунальний сервіс «Порто-Франківський», Особа 3, Особа 4, про визнання недійсними рішення загальних зборів, статуту та скасування державної реєстрації юридичної особи.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Відповідно до частини першої [статті 4 Закону України від 29](#)

листопада 2001 року № 2866-III «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» в редакції, що діяла на час виникнення спірних правовідносин, об'єднання створюється для забезпечення і захисту прав його членів та дотримання їхніх обов'язків, належного утримання та використання неподільного і загального майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами.

Відповідно до абзацу восьмого частини восьмої статті 10 згаданого Закону до виключної компетенції загальних зборів членів об'єднання відноситься прийняття рішення про реконструкцію та ремонт будинку або про зведення господарських споруд.

Отже, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку могло бути створене, в тому числі, для здійснення діяльності щодо реконструкції будинку і подальшого його належного утримання.

Тому не можна погодитися з посиланням судів попередніх інстанцій як на підставу задоволення позову на те, що будинок не використовується власниками за цільовим призначенням, в будинку фактично не існує квартир, відсутнє постачання комунальних послуг та на аварійний стан будинку, а такі обставини, зокрема, не є, відповідно до названого Закону, підставами для визнання недійсним рішення установчих зборів про створення ОСББ.

Велика Палата Верховного Суду не погоджується і з висновком судів попередніх інстанцій про те, що позов підлягає задоволенню через неможливість розмістити у законсервованому аварійному будинку будь-який офіс або облаштувати робоче місце для уповноваженої особи ОСББ «Реставратор 21» з метою здійснення відповідної діяльності. Закон не містить вимоги про те, щоб місцезнаходження

об'єднання співвласників багатоквартирного будинку збігалося з адресою такого будинку.

Відповідно до частини першої [статті 1 Господарського процесуального кодексу України](#) в редакції, що діяла на час звернення позивача з позовною заявою, суб'єкти, вказані у цій частині, мають право звертатися до господарського суду за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів. Відповідно до частини другої [статті 4 ГПК України](#) у чинній редакції суб'єкти, вказані у цій частині, мають право на звернення до господарського суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів.

Водночас ані рішення загальних зборів, ані статут, ані існування юридичної особи ОСББ «Реставратор 21» не порушує прав або правомірних інтересів позивача. Посилання позивача на те, що він як власник нежилых приміщень першого поверху будинку на порушення вимог закону не був належним чином повідомлений про час та місце проведення установчих зборів щодо створення ОСББ, може використовуватися для обґрунтування порушення права позивача на участь у створенні юридичної особи ОСББ «Реставратор 21», а не наявності правомірного інтересу у припиненні існування цієї юридичної особи.

Відповідно до частини одинадцятої [статті 6 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»](#) установчі збори правомочні, якщо на них присутні більше п'ятдесяти відсотків власників. Відсутність такого кворуму судами попередніх інстанцій не встановлена.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду доходить висновку, що ОСББ «Реставратор 21» створене відповідно до [Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»](#), а передбачених законом підстав

для задоволення позовних вимог немає.

Доводи ОСББ «Реставратор 21» у частині підвідомчості спору зводяться до того, що позивач не є учасником ОСББ «Реставратор 21», що ОСББ «Реставратор 21» не є суб'єктом корпоративних відносин, а тому спір не можна вважати таким, що виник з корпоративних відносин; та що ОСББ «Реставратор 21» є неприбутковою організацією, яка не має на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між співвласниками, є не господарюючим суб'єктом.

Велика Палата Верховного Суду відхиляє ці доводи, бо предметна юрисдикція господарських судів не обмежується справами у спорах, що виникають з корпоративних відносин; відповідно до [статті 1 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»](#) ОСББ – юридична особа, створена власниками для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання неподільного та загального майна, тобто ОСББ є непідприємницьким товариством, яке відповідно до частини другої [статті 3 Господарського кодексу України](#) здійснює господарську діяльність без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність), тобто є суб'єктом некомерційної господарської діяльності.

Тому Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди розглянули спір із додержанням правил предметної та суб'єктної юрисдикції.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 16 жовтня 2018 року у справі № 916/4625/15 (провадження № 12-149гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78160707>.

Вимоги про стягнення моральної шкоди, завданої за місцем проходження публічної служби, заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір, зокрема з вимогами про стягнення середнього заробітку за вимушений прогул за місцем проходження публічної служби, за затримку виплати такого заробітку, сум, пов'язаних з індексацією заробітної плати за час вимушеного прогулу, а також недоотриманих сум заробітної плати, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

17 жовтня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Особи 3 до Новокаховської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Державної фіскальної служби у Херсонській області про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої під час незаконного звільнення, за касаційною скаргою Особи 3 на рішення Новокаховського міського суду Херсонської області від 10 лютого 2017 року і рішення Апеляційного суду Херсонської області від 23 травня 2017 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, що розглядається, Особа 3 обіймала посаду державного службовця в органі державної виконавчої влади, тобто проходила публічну службу.

Спірні правовідносини виникли, зокрема, через несвоечасне виконання постанови Херсонського окружного адміністративного суду в частині стягнення середнього заробітку за вимушений прогул; неврахування під час розрахунку з позивачем індексації грошових доходів населення; виплату позивачу заробітної плати без урахування збільшення посадового окладу працівників відповідача.

Беручи до уваги наведене, Велика Палата Верховного Суду

вважає, що оскільки зазначена вимога позивача є пов'язаною з проходженням нею публічної служби та звільненням з цієї служби, така вимога має розглядатися за правилами адміністративного судочинства, зокрема і тоді, коли вона заявлена окремо від вимоги про поновлення на публічній службі.

Вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод та інтересів суб'єктів публічно-правових відносин, розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Інакше вимоги про відшкодування шкоди вирішуються судами за правилами цивільного або господарського судочинства (частина друга [статті 21 Кодексу адміністративного судочинства України](#) у редакції, чинній до 15 грудня 2017 року). Близький за змістом припис закріплений у частині п'ятій [статті 21 КАС України](#) у редакції, чинній з 15 грудня 2017 року.

Вимоги про стягнення моральної шкоди, завданої за місцем проходження публічної служби, заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір, зокрема з вимогами про стягнення середнього заробітку за вимушений прогул за місцем проходження публічної служби, за затримку виплати такого заробітку, сум, пов'язаних з індексацією заробітної плати за час вимушеного прогулу, а також недоотриманих сум заробітної плати, мають розглядатися за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 17 жовтня 2018 року у справі № 661/3699/16-ц (провадження № 14-388цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78180245>.

Спори про стягнення плати за послуги водопостачання з фізичної особи – підприємця, у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності, підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом Комунального підприємства «Водоканал» до Особи 3 про стягнення плати за послуги водопостачання за період безоблікового водокористування, за касаційною скаргою позивача на ухвалу Орджонікідзевського районного суду м. Запоріжжя від 16 січня 2017 року й ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 22 березня 2017 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Предметом спору у справі, що розглядається, є стягнення з відповідача як суб'єкта підприємницької діяльності плати за послуги водопостачання за період безоблікового водокористування. Відносини між учасниками спору врегульовані, зокрема, договором.

Суди першої й апеляційної інстанцій, дослідивши наявні у матеріалах справи докази, встановили, що відповідач є фізичною особою – підприємцем і здійснює господарську діяльність у приміщенні аптечного кіоску, в якому позивач надавав послуги згідно з договором; тарифи на водопостачання у договорі були розраховані позивачем для суб'єкта господарювання; відповідач вносив оплату на виконання умов договору як фізична особа – підприємець, а позивач її приймав. З огляду на це суди дійшли висновку про наявність щодо спору юрисдикції господарського суду.

Велика Палата Верховного Суду вважає такі рішення судів обґрунтованими.

У касаційній скарзі позивач вказує на те, що договір був укладений з відповідачем як фізичною особою. Проте позивач не спростував той факт, що договір укладався з метою постачання води для господарської діяльності відповідача в аптечному кіоску за відповідними тарифами. За цими тарифами, як встановили суди, закриваючи провадження у справі, відповідач вносила оплату як фізична особа – підприємець.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 335/11807/16-ц (провадження № 14-398цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78180244>.

Позовні вимоги щодо оскарження реєстрації права власності, здійсненої на підставі дубліката договору, правомірність видачі якого оспорується, підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

14 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Особи 4 на рішення Луцького міськрайонного суду Волинської області від 17 травня 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Волинської області від 26 серпня 2016 року у справі за позовом Публічного акціонерного товариства «ВіЕс Банк» до Особи 3, Особи 4, Приватного підприємства «Ніка-ріелті», приватного нотаріуса Луцького міського нотаріального округу Т., Комунального підприємства «Волинське обласне бюро технічної інвентаризації», треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: Реєстраційна служба Луцького міського управління юстиції у Волинській області, Приватне акціонерне товариство «Компанія з управління активами «Карпати-інвест», про визнання недійсним дубліката договору купівлі-продажу, скасування рішення реєстратора

про реєстрацію права власності та витребування майна.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, яка переглядається, суди встановили, що приватний нотаріус Т. за письмовою заявою Особи З про втрату оригінала договору купівлі-продажу видав останньому дублікат договору купівлі-продажу офісу. Особа З звернувся з дублікатом договору до КП «Волинське ОБТІ», яке зареєструвало за ним право власності на спірне нерухоме майно та видало йому витяг про реєстрацію права власності. ПАТ «ВіЕс Банк» просило скасувати згадане рішення державного реєстратора, оскільки правовою підставою для його прийняття та подальшого відчуження вказаного нежитлового приміщення є недійсний дублікат договору, законних підстав для видачі якого у приватного нотаріуса Т. не було, тому що його оригінал не було втрачено, при цьому за рахунок спірного нерухомого майна позивачем задоволено свої вимоги як іпотекодержателя шляхом набуття у власність предмета іпотеки на погашення заборгованості за кредитним договором Особи З.

Велика Палата Верховного Суду вважає правильним вирішення судами попередніх інстанцій вимог щодо здійсненої КП «Волинське ОБТІ» державної реєстрації права власності на згадане нерухоме майно в порядку цивільного судочинства, оскільки їх предметом у цьому випадку є не перевірка адміністративно-розпорядчих дій державного реєстратора – бюро технічної інвентаризації чи встановлення законності (незаконності) його дій, а скасування рішень стосовно державної реєстрації права власності Особи З на підставі дубліката договору купівлі-продажу, що безпосередньо пов'язано зі спором про захист речового (цивільного) права на це майно позивача.

Щодо висновків судів попередніх інстанцій по суті вирішення

вказаного спору Велика Палата Верховного Суду зазначила, що оспорюваний дублікат договору, який повністю відповідає оригіналу, не має самостійного значення і сили правочину, оскільки його видання не встановлює, не змінює і не припиняє цивільних прав та обов'язків, а є документом, який лише дублює, відтворює зміст договору, та не може порушувати права позивача. Тому можливості визнання його судом недійсним у зв'язку з недотриманням приватним нотаріусом встановленої процедури його видачі, визначеної [статтею 53 Закону України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII «Про нотаріат»](#) та пунктом 29 Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженої [наказом Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 року № 20](#), жодним законом не передбачено.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 14 листопада 2018 року у справі № 161/3245/15-ц (провадження № 14-321цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78192852>.

Спір про визнання недійсним наказу Головного управління Держгеокадастру та скасування в Поземельній книзі запису про надання земельної ділянки у приватну власність є приватноправовим і за суб'єктивним складом сторін підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства

20 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у відкритому судовому засіданні касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Обухівське» на постанову Київського апеляційного господарського суду від 27 червня 2018 року у справі № 911/44/17 Господарського суду Київської області за позовом Публічного акціонерного товариства «Обухівське» до Головного управління Держгеокадастру у Київській області, третя особа, яка не заявляє самостійних

вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Особа б, про визнання недійсним наказу та зобов'язання вчинити дії.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Порядок набуття права власності та права користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності громадянами та юридичними особами передбачено вказаною статтею та статтями [118](#), [122 Земельного кодексу України](#). При цьому порядок паювання земель та виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) установлено відповідно [Указом Президента України від 8 серпня 1995 року № 720/95 «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям»](#) і [Законом України від 5 червня 2003 року № 899-IV «Про порядок виділення в натурі \(на місцевості\) земельних ділянок власникам земельних часток \(паїв\)»](#).

Таким чином, рішення суб'єкта владних повноважень у сфері земельних відносин може оспорюватися з точки зору його законності, а вимога про визнання рішення незаконним – розглядатися в порядку цивільного або господарського судочинства, якщо за результатами реалізації рішення у фізичної чи юридичної особи виникло право цивільне й спірні правовідносини, на яких ґрунтується позов, мають приватноправовий характер.

У такому випадку вимогу про визнання рішення незаконним можна розглядати як спосіб захисту порушеного цивільного права за [статтею 16 ЦК України](#) та пред'являти до суду для розгляду в порядку цивільного або господарського судочинства, якщо фактично підґрунтям і метою пред'явлення позовної вимоги про визнання рішення незаконним є оспорювання цивільного права особи (зокрема, права власності на землю),

що виникло в результаті та після реалізації рішення суб'єкта владних повноважень.

Ураховуючи, що позивач звернувся до господарського суду з позовом про визнання недійсним наказу ГУ Держгеокадастру від 12 березня 2016 року № 10-3617/15-16-сг про надання земельної ділянки у власність Особі 6 та скасування в Поземельній книзі запису про надання земельної ділянки за кадастровим номером Номер 1 у приватну власність, такий спір є приватноправовим і за суб'єктним складом сторін підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства, оскільки його вирішення впливає на права та обов'язки цієї фізичної особи.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2018 року у справі № 911/44/17 (провадження № 12-225гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78160765>.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з викладеним у постанові Верховного Суду України від 22 червня 2017 року у справі № 6-1047цс17 висновком щодо застосування інституту позовної давності до правовідносин, що регулюються статтею 388 Цивільного кодексу України

20 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у відкритому судовому засіданні справу № 907/50/16 Господарського суду Закарпатської області за позовом заступника прокурора Закарпатської області в інтересах держави в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України до Товариства з обмеженою відповідальністю «Карпатські Зорі», за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні позивача – Регіональне відділення Фонду державного

майна України по Закарпатській області, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача – Товариство з обмеженою відповідальністю «Імперіал», про витребування майна з незаконного володіння, за касаційною скаргою заступника прокурора Львівської області на постанову Львівського апеляційного господарського суду від 28 листопада 2017 року та рішення Господарського суду Закарпатської області від 26 липня 2017 року.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Спир у цій справі виник у зв'язку з набуттям відповідачем у володіння спірного майна на виконання мирової угоди, затвердженої ухвалою суду. При цьому, як встановили суди, ТОВ «Карпатські Зорі» заволоділо спірним майном, яке свого часу було зареєстроване за ТОВ «Імперіал» як за власником.

Як зазначено судами та підтверджується матеріалами справи, відповідач – ТОВ «Карпатські Зорі» 4 квітня 2016 року (до винесення рішення судом першої інстанції) подав до суду заяву про застосування позовної давності, пославшись на те, що про набуття та реєстрацію права власності на ЦМК ДП «Свалявський завод продтоварів» за ТОВ «Імперіал» та ТОВ «Карпатські Зорі» прокуратура та міністерство знали ще в 2009–2010 роках. Повторно таку заяву відповідач подавав 14 червня 2017 року. У свою чергу позивач подав клопотання про поновлення позовної давності, однак суди зазначили, що наведені позивачем мотиви поважності причин пропуску цього строку є безпідставними та необґрунтованими і не підтверджуються наявними у справі доказами.

Суди встановили, що правопопередник позивача у цій справі – Міністерство аграрної політики України про перехід до ТОВ «Карпатські Зорі» спірного майна за мировою угодою

міг довідатися ще 8 червня 2011 року, що впливає з рішення Господарського суду місті Києва від 21 листопада 2011 року у справі № 30/278-48/182.

Аналіз [статті 261 Цивільного кодексу України](#) дає підстави для висновку, що початок перебігу позовної давності збігається з моментом виникнення в зацікавленій сторони права на позов.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що суди дійшли правильного висновку, що позивач повинен також довести той факт, що він не міг дізнатися про порушення свого цивільного права, що також впливає із загального правила, встановленого [статтями 32–38 Господарського процесуального кодексу України](#) (в редакції, чинній на час винесення оскаржуваних судових рішень), про обов'язковість доведення стороною спору тих обставин, на які вона посилається як на підставу своїх вимог та заперечень. Відповідач, навпаки, мусить довести, що інформацію про порушення відповідного права можна було отримати раніше.

Оскільки суди встановили, що відповідач у заяві про застосування позовної давності довів, що позивач у цій справі міг довідатися про порушення свого права ще 8 червня 2011 року, наведені позивачем обставини про поважність причин пропуску строку позовної давності є необґрунтованими.

Згідно з правовим висновком Верховного Суду України, викладеним у постанові цього суду від 5 жовтня 2016 року у справі № 916/2129/15 (провадження № 3-604гс16) за позовом заступника прокурора Одеської області в інтересах держави в особі Одеської міської ради до Товариства з обмеженою відповідальністю «Аверс Строй» про витребування майна, положення законодавства про позовну давність до заявлених позовних вимог про витребування майна у порядку [статті 388 ЦК України](#) не застосовуються.

Натомість постановою Верховного Суду України від 22

червня 2017 року у справі № 6-1047цс17 за позовом першого заступника прокурора Шевченківського району м. Києва в інтересах держави в особі Київської міської ради до Г., треті особи: <...>, про витребування майна, суд зазначив, що до позовних вимог про витребування майна на підставі статей [387, 388 ЦК України](#) застосовується загальна позовна давність у три роки. При цьому за вимогами [статті 261 цього Кодексу](#) початок перебігу строку позовної давності пов'язується не лише з моментом, коли особі, яка звертається за захистом свого права або інтересу, стало відомо про порушення свого права чи про особу, яка його порушила, а також з моментом, коли така особа могла довідатись про порушення свого права або про особу, яка його порушила. Така ж правова позиція викладена у постановках Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 15 травня 2018 року у справі № 916/2073/17 та у справі № 916/2403/16.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду погоджується з такими висновками суду касаційної інстанції та викладеним у постанові Верховного Суду України від 22 червня 2017 року у справі № 6-1047цс17 висновком щодо застосування інституту позовної давності до правовідносин, що регулюються [статтею 388 ЦК України](#).

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 20 листопада 2018 року у справі № 907/50/16 (провадження № 12-122гс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78129859>.

Спори про зобов'язання провести приватизацію квартири підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

21 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу виконавчого комітету Вінницької міської ради

на ухвалу Апеляційного суду Вінницької області від 8 вересня 2017 року у справі за позовом Особи 3 у власних інтересах та інтересах Особи 4, Особи 5, Особи 6 до Виконавчого комітету Вінницької міської ради про визнання протиправним рішення міської ради та зобов'язання вчинити дії.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, що розглядається, Особа 3 просила визнати відмову в приватизації квартири незаконною та зобов'язати відповідача вчинити певні дії, а саме – повторно розглянути заяву про оформлення передачі у приватну власність квартири.

Ухвалою Апеляційного суду Вінницької області від 8 вересня 2017 року рішення суду першої інстанції про відмову в позові скасовано, провадження у справі закрито, роз'яснено позивачу право звернутися до суду у порядку адміністративного судочинства.

Аналізуючи встановлені судами обставини справи та скасовуючи ухвалу Апеляційного суду Вінницької області від 8 вересня 2017 року, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що у спірних правовідносинах орган місцевого самоврядування реалізує свої повноваження власника державного житлового фонду, тобто перебуває з громадянином не в публічно-правових, а у приватноправових відносинах. Тому справи за позовами про зобов'язання провести приватизацію квартири розглядаються у порядку цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 127/9967/17 (провадження № 14-373цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78112028>.

Спір про оскарження дії державного виконавця щодо виконання виконавчого документа, який виданий на виконання задоволеного в межах кримінального провадження цивільного позову, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

21 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Брокбізнесбанк» на ухвалу Рівненського міського суду Рівненської області від 8 листопада 2016 року та ухвалу Апеляційного суду Рівненської області від 27 грудня 2016 року у справі за скаргою ПАТ «Брокбізнесбанк» на дії державного виконавця Острозького районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Рівненській області.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, яка розглядається, суди попередніх інстанцій, закриваючи провадження у справі, дійшли висновку про те, що розгляд скарги на дії державного виконавця відповідно до статті 181 Кодексу адміністративного судочинства України підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства, оскільки на виконанні державного виконавця перебував виконавчий лист, виданий на виконання вироку суду в частині цивільного позову.

Аналізуючи встановлені судами обставини справи та скасовуючи ухвали судів першої та апеляційної інстанцій, Велика Палата Верховного Суду зазначає, що оскільки банк оскаржує дії державного виконавця щодо виконання виконавчого документа, який був виданий на виконання задоволеного в межах кримінального провадження цивільного позову, такий спір належить до юрисдикції суду, який видав

виконавчий документ, і підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Аналогічні висновки зроблені Верховним Судом України у постановах від 7 червня 2016 року, 22 лютого 2017 року, Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 28 березня 2018 року, Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду у постанові від 12 вересня 2018 року, і Велика Палата Верховного Суду не вбачає правових підстав та мотивів для відступлення від цих висновків.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 569/12295/16-ц (провадження № 14-451цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78112048>.

Якщо спір фізичної особи, яка має статус суб'єкта підприємницької діяльності у цивільно-правових відносинах, не пов'язаний з господарською діяльністю, то такий спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

21 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Особи 3, подану їй представником – адвокатом Особою 4, на постанову Апеляційного суду Донецької області від 10 січня 2018 у справі за позовом Маріупольської місцевої прокуратури № 2 Донецької області до Маріупольської міської ради Донецької області, Особи 3 про визнання незаконним та скасування рішення Маріупольської міської ради Донецької області, визнання недійсним договору оренди земельної ділянки, зобов'язання звільнити та повернути земельну ділянку.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Предметом спору у справі, яка розглядається, є земельна

ділянка.

Визначальним при розмежуванні юрисдикції за пунктом 6 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України (в редакції, чинній на час розгляду справи судом першої інстанції) є участь у земельних відносинах, з приводу яких виник спір, суб'єкта господарської діяльності.

Суди першої й апеляційної інстанцій установили, що на час укладення спірного договору оренди земельної ділянки Особа 3 була зареєстрована як ФОП.

Однак на час звернення позивача до суду і відкриття провадження у справі Особа 6 не мала статусу ФОП, зміна статусу відбулася під час розгляду справи.

Велика Палата Верховного Суду, аналізуючи встановлені судами обставини справи, погоджується з висновком апеляційного суду про те, що оскільки договір оренди земельної ділянки оспорується не у зв'язку з неналежним виконанням його умов у процесі здійснення господарської діяльності, а внаслідок порушення спеціальної процедури отримання відповідачем як фізичною особою в користування земельної ділянки, такий спір підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 265/2241/17 (провадження № 14-372цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78112033>.

Справи про визначення розміру шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду, підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства

21 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду

розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Особи 3 на постанову Апеляційного суду Вінницької області від 17 квітня 2018 року у справі за заявою Особи 3 про визначення розміру шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Позовні вимоги у справі, що розглядається, стосуються розміру моральної шкоди, завданої Особі 3 незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Ухвалюючи постанову про скасування ухвали суду першої інстанції та закриття провадження у справі, суд апеляційної інстанції виходив із того, що справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки подана заява підлягає розгляду в межах кримінального провадження, порушеного відносно Особи 3.

Велика Палата Верховного Суду, скасовуючи постанову Апеляційного суду Вінницької області від 17 квітня 2018 року, зазначила про те, що питання про відшкодування моральної шкоди за заявою громадянина вирішується судом відповідно до чинного законодавства в ухвалі, що приймається згідно з частиною першою [статті 12 Закону України від 1 грудня 1994 року № 266/94-ВР «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду»](#).

Розмір моральної шкоди визначається з урахуванням обставин справи в межах, встановлених цивільним законодавством.

Отже, чинним законодавством чітко визначено порядок

відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 146/1091/17 (провадження № 14-457цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78112043>.

Рішення суб'єкта владних повноважень у сфері земельних відносин, яке має ознаки ненормативного акта та вичерпує свою дію після його реалізації, може оспоруватися з погляду його законності, а вимога про визнання рішення незаконним – розглядатися в порядку цивільного або господарського судочинства, якщо за результатами реалізації рішення у фізичної чи юридичної особи виникло право цивільне й спірні правовідносини, на яких ґрунтується позов, мають приватноправовий характер

21 листопада 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу Особи 3 на рішення Дунаєвецького районного суду Хмельницької області від 23 липня 2015 року та ухвалу Апеляційного суду Хмельницької області від 6 грудня 2016 року у справі за позовом Прокуратури Дунаєвецького району Хмельницької області в інтересах держави до Дунаєвецької районної державної адміністрації Хмельницької області, Особи 4, Особи 3, треті особи: відділ Держземагентства у Дунаєвецькому районі Хмельницької області, Чаньківська сільська рада Дунаєвецького району Хмельницької області, про визнання незаконними та скасування розпоряджень, визнання недійсним державного акта на право приватної власності на земельну ділянку, визнання недійсним договору

купівлі-продажу земельної ділянки.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, яка розглядається, позивач оскаржує розпорядження Дунаєвецької РДА про надання Особі 4 дозволу на розробку проекту відведення земельної ділянки, передачу їй у власність земельної ділянки та просить визнати недійсним державний акт на право приватної власності на земельну ділянку, яка у подальшому була відчужена на користь відповідача Особи 3, у зв'язку із накладанням спірної земельної ділянки на землі водного фонду.

Рішення суб'єкта владних повноважень у сфері земельних відносин, яке має ознаки ненормативного акта та вичерпує свою дію після його реалізації, може оспорюватися з погляду його законності, а вимога про визнання рішення незаконним – розглядатися в порядку цивільного або господарського судочинства, якщо за результатами реалізації рішення у фізичної чи юридичної особи виникло право цивільне й спірні правовідносини, на яких ґрунтується позов, мають приватноправовий характер. У такому випадку вимога про визнання рішення незаконним може розглядатися як спосіб захисту порушеного цивільного права за статтею 16 Цивільного кодексу України та пред'являтися до суду для розгляду в порядку цивільного або господарського судочинства, якщо фактично підґрунтям і метою пред'явлення позовної вимоги про визнання рішення незаконним є оспорювання цивільного речового права особи (наприклад, права власності на землю), що виникло в результаті та після реалізації рішення суб'єкта владних повноважень.

Отже, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком судів попередніх інстанцій про те, що спірні правовідносини підлягають розгляду в порядку цивільного

судочинства.

Разом із тим Велика Палата Верховного Суду зазначила, що, звертаючись до суду з позовом в інтересах держави, прокурор оскаржував розпорядження Дунаєвецької РДА через їх невідповідність вимогам закону та просив визнати недійсними державні акти, видані на їх підставі, а також договір купівлі-продажу, при цьому не обрав жодного конкретного способу захисту порушеного права в частині застосування наслідків недійсності оскаржуваних ним правочинів.

На практиці слід розмежовувати випадки застосування двосторонньої реституції як наслідку недійсності правочину та витребування майна від добросовісного набувача як способу захисту прав власника, порушених незаконним відчуженням цього майна.

Так, реституція як спосіб захисту цивільного права (частина перша [статті 216 ЦК України](#)) застосовується лише в разі наявності між сторонами укладеного договору, який є нікчемним чи який визнано недійсним.

У зв'язку із цим вимога про повернення майна, переданого на виконання недійсного правочину, за правилами реституції може бути пред'явлена тільки стороні недійсного правочину.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 674/31/15-ц (провадження № 14-288цс18) можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78129908>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 12.11.2018 по 30.11.2018 / Упоряд: д-р юрид. наук О. Р. Кібенко; відпов. за вип.: канд. юрид. наук Р. Ш. Бабанли. — Київ, 2018. — Вип. 4. — 96 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Підписуйтеся на нашу сторінку у Facebook
fb.com/supremecourt.ua